

**Technická univerzita v Liberci
Ekonomická fakulta**

Studijní program: M 6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: Pojišťovnictví

Analýza pojistného trhu Turecké republiky

Analysis of the insurance market in the Republic of Turkey

DP – EF – KPO – 2010 – 11

PETRA JÁČOVÁ

Vedoucí práce: prof. Ing. Eva Ducháčková, CSc., KPO

Konzultant: Dr. Serkan Kandir, Çukurova University, Adana, Turecko

Počet stran: 96

Počet příloh: 1

Datum odevzdání: 4. 1. 2010

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci, 4. 1. 2010

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce, prof. Ing. Evě Ducháčkové, CSc., za vedení a poskytnutí cenných rad v průběhu psaní závěrečné práce. Velké díky patří univerzitě v Adaně za to, že mi poskytla možnost psát mou diplomovou práci v Turecké republice. Děkuji panu Dr. Serkanovi Kandirovi z Ekonomické fakulty za jeho odborné konzultace k danému tématu. Závěrem bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za jejich podporu a trpělivost.

Resumé

Tato diplomová práce na téma Analýza pojistného trhu Turecké republiky se snaží analyzovat pojistný trh v Turecké republice a porovnat ho s trhem českým.

První část práce stručně pojednává o historickém vývoji země. Druhá část se zabývá tureckým podnikatelským prostředím – politickým, regulačním a ekonomickým prostředím. Tato část také popisuje domácí i zahraniční vztahy, demografické souvislosti, makroekonomické údaje a problémy, se kterými se země potýká.

Třetí kapitola je věnována tureckému pojistnému trhu. Zachycuje historii tureckého pojišťovnictví a legislativu, působení pojišťoven a zajišťoven na tureckém pojistném trhu, ukazatele pojistného trhu, pojišťovnictví ve finančním systému a instituce v sektoru pojišťovnictví.

Čtvrtá část je zaměřena na strukturu pojistného trhu. Zabývá se problematikou životního pojištění, neživotního pojištění a okrajově popisuje penzijní připojištění.

Pátá část popisuje současný stav na českém pojistném trhu. V poslední kapitole je dána do kontextu předchozí analýza obou trhů a jsou konfrontovány hlavní ukazatele.

Klíčová slova:

Pojistný trh

Turecko

Předepsané pojistné

Koncentrace trhu

Technické rezervy

Distribuční kanál

Produkt

Zajištění

Summary

My thesis focuses on topic “Analysis of the insurance market in the Republic of Turkey” and tries to analyze insurance market in the Republic of Turkey and compares that market with the Czech insurance market.

First part of thesis shortly handles about historical development of country. Second part deals with Turkish corporate environment – political, regulating and economical environment. This part also describes domestic and foreign relations, demographic connections, macro-economic dates and problems, in which is country concerned with.

Third chapter devotes to Turkish insurance market. It focuses on history of Turkish insurance and legislation, operation of insurance and reinsurance companies in Turkish insurance market, index figures of insurance market, insurance in financial system and institutions in the sector of insurance. Forth part provides information about structure of the insurance market. It deals with issues of life insurance, non-life insurance and marginally describes pension insurance.

Fifth part describes the present state of Czech insurance market. In last chapter gives into the context of last analysis of both markets and there are confronted general index figures.

Key words:

Insurance market

Turkey

Premium

Market concentration

Technical reserves

Distribution channel

Product

Reinsurance

Obsah

Seznam použitých zkratk a symbolů.....	9
Seznam tabulek	11
Seznam obrázků.....	13
ÚVOD	15
1 POJISTNÝ TRH.....	17
1.1 Historie Turecké republiky	18
1.2 Geografická poloha	19
1.3 Národnostní složení	20
1.4 Úřední jazyk.....	21
1.5 Náboženské složení	21
2 PODNIKATELSKÉ PROSTŘEDÍ.....	22
2.1 Politické prostředí	22
2.1.1 Členství v mezinárodních organizacích a regionálních seskupeních	22
2.1.2 Účast Turecka na mnohostranných smlouvách a dohodách.....	25
2.1.3 Zahraniční vztahy	25
2.2 Obecné podmínky	27
2.3 Ekonomické prostředí.....	30
2.3.1 Demografické údaje.....	31
2.3.2 Makroekonomické údaje	33
3 TURECKÝ POJISTNÝ TRH.....	37
3.1 Historie tureckého pojišťovnictví a legislativa	37
3.2 Působení pojišťoven a zajišťoven na tureckém pojistném trhu.....	39
3.2.1 Technické rezervy.....	40
3.3 Ukazatelé tureckého pojistného trhu.....	42
3.3.1 Základní a nejvýznamnější ukazatelé	42
3.3.2 Další ukazatelé.....	48

3.4 Pojišťovnictví ve finančním systému	50
3.5 Instituce v sektoru pojišťovnictví	52
3.5.1 Asociace pojišťoven a zajišťoven.....	52
3.5.2 Dozorčí pojišťovnická rada působící v rámci ministerstva financí.....	53
3.5.3 Turecký pojišťovací pool proti katastrofám (TCIP).....	54
4 PRODUKTOVÁ STRUKTURA TURECKÉHO POJISTNÉHO TRHU	56
4.1 Distribuční kanály v odvětví životního a neživotního pojištění.....	57
4.2 Pojištění motorových vozidel.....	59
4.2.1 Odpovědnostní pojištění za škody při provozu vozidel.....	59
4.3 Životní pojištění	64
4.4 Penzijní připojištění	65
5 ČESKÝ POJISTNÝ TRH	70
5.1 Makroekonomické údaje	70
5.2 Ukazatele českého pojistného trhu.....	70
5.2.1 Základní a nejvýznamnější ukazatele	71
5.2.2 Další ukazatele.....	75
6 POROVNÁNÍ ČESKÉHO A TURECKÉHO POJISTNÉHO TRHU	77
ZÁVĚR	84
Seznam použité literatury	87
Seznam příloh	92

Seznam použitých zkratk a symbolů

AIRCT	Association of the Insurance and Reinsurance Companies, Asociace pojišťoven a zajišťoven v Turecku
AT	Austria, Rakousko
BAG-KUR	Social Security Institution for the Self-employed; InSTITUTE sociálního zabezpečení pro osoby samostatně výdělečně činné
BE	Belgium, Belgie
CBRT	Central Bank of the Republic of Turkey, Centrální banka Turecké republiky
CEA	Comité Européen des Assurances, Evropský pojišťovací výbor
ČAP	Česká asociace pojišťoven
ČNB	Česká národní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
DE	Germany, Německo
DK	Denmark, Dánsko
DPH	daň z přidané hodnoty
EE	Estonia, Estonsko
EGM	Pension Monitoring Center, Penzijní monitorovací centrum
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Spain, Španělsko
EU	European Union, Evropská unie
FI	Finland, Finsko
FR	France, Francie
GR	Greece, Řecko
HDP	hrubý domácí produkt
HNP	hrubý národní produkt
CH	Switzerland, Švýcarsko
IE	Ireland, Irsko
ISB	Undersecretariat of Treasury Insurance Supervision Board, Dozorčí pojišťovnická rada působící v rámci Ministerstva financí
IT	Italy, Itálie
LU	Luxembourg, Lucembursko

mld.	miliarda
MT	Malta, Malta
NL	Netherlands, Nizozemsko
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
PKK	Kurdistan Workers' Party, Strana kurdských pracujících
PL	Poland, Polsko
PT	Portugal, Portugalsko
SE	Sweeden, Švédsko
SI	Slovenia, Slovinsko
SK	Slovakia, Slovensko
SSK	Social Insurance Institution, Penzijní fond pro státní zaměstnance zabezpečení pro osoby samostatně výdělečně činné
TARSIM	Agricultural Insurance Pool, Zemědělský pojišťovací pool
TCIP	The Turkish Catastrophe Insurance Pool, Turecký pojišťovací pool proti katastrofám
tis.	tisíc
TL	turkish lira, turecká lira
TR	Turkey, Turecko
TRAMER	Motor TPL Insurance Information Center, Pojišťovací informační centrum motorových vozidel
USA	United States of America, Spojené státy americké
USD	americký dolar
%	procento

Seznam tabulek

Tab. 1 Základní údaje o Turecké republice	18
Tab. 2 Velikost stínové ekonomiky v Turecku a přepočet zjištěného ukazatele HNP.....	28
v letech 1991 – 2003.....	28
Tab. 3 Složky HDP a jejich zastoupení v letech 2003 – 2006 (v %).....	34
Tab. 4 Vývoj předepsaného pojistného v letech 2004 – 2008 (v tis. EUR)	43
Tab. 5 Prvních 10 pojišťoven v Turecké republice podle předepsaného pojistného a koncentrace pojistného trhu v roce 2008	45
Tab. 6 Vývoj pojištěnosti na tureckém pojistném trhu v letech 2004 – 2008 (v %)	46
Tab. 7 Předepsané pojistné na obyvatele v letech 2004 – 2008 (v EUR).....	46
Tab. 8 Předepsané pojistné na obyvatele pro průmyslové a rozvojové země v roce 2008 (v EUR).....	47
Tab. 9 Vývoj počtu pojišťoven a zajišťoven v letech 2004 – 2008.....	49
Tab. 10 Počet zaměstnanců v sektoru pojišťovnictví v letech 2004 – 2008	49
Tab. 11 Počet uzavřených pojistných smluv v letech 2006 – 2008.....	50
Tab. 12 Turecký finanční sektor a jeho rozvaha v letech 2004 – 2008 (v mld. EUR).....	51
Tab. 13 Základní ukazatelé TCIP v roce 2008	55
Tab. 14 Počet zemětřesení a zaplacené ztráty v letech 2000 – 2008.....	55
Tab. 15 Rozdělení životního a neživotního pojištění	56
Tab. 16 Vybrané druhy pojištění z hlediska počtu pojistných smluv v roce 2008.....	57
Tab. 17 Distribuční kanály penzijního připojištění v roce 2008	69
Tab. 18 Makroekonomické ukazatelé v letech 2005 – 2008 (v %)	70
Tab. 19 Vývoj velikosti předepsaného pojistného v letech 2004 – 2008 (v tis. EUR).....	71
Tab. 20 Prvních 10 pojišťoven v České republice podle předepsaného pojistného a koncentrace pojistného trhu v roce 2008	73
Tab. 21 Vývoj pojištěnosti na českém pojistném trhu v letech 2004 – 2008 (v %).....	74
Tab. 22 Předepsané pojistné na obyvatele v letech 2004 – 2008 (v EUR).....	74
Tab. 23 Vývoj počtu pojišťoven a zajišťoven v letech 2004 – 2008.....	75
Tab. 24 Počet zaměstnanců v sektoru pojišťovnictví v letech 2006 – 2008	75

Tab. 25 Počet uzavřených pojistných smluv v letech 2006 – 2008.....	76
Tab. 26 Faktory ovlivňující pojistný trh v roce 2008	79
Tab. 27 Vybrané ukazatele tureckého a českého pojistného trhu v roce 2008.....	80
Tab. 28 Pojišťovny v České a Turecké republice podle předepsaného pojistného a jejich koncentrace na pojistném trhu v roce 2008.....	82

Seznam obrázků

Obr. 1 Geografické umístění Turecka	19
Obr. 2 Regiony Turecka	20
Obr. 3 Největší světové ekonomiky	30
Obr. 5 Věkové složení obyvatelstva ve vybraných státech v roce 2008	32
Obr. 6 Vývoj meziročního růstu reálného produktu vybraných ekonomik v letech 2005 – 2008 (v %).....	34
Obr. 7 Vývoj míry inflace vybraných ekonomik v letech 2005 – 2008 (v %)	35
Obr. 8 Vývoj míry nezaměstnanosti vybraných ekonomik v letech 2005 – 2008 (v %).....	36
Obr. 9 Vývoj předepsaného pojistného (v tis. EUR) a jeho tempa růstu (v %) v letech 2005 – 2008.....	43
Obr. 10 Podíl životního a neživotního pojištění v Turecké republice v roce 2008	44
Obr. 11 Struktura Asociace pojišťoven a zajišťoven v Turecké republice.....	53
Obr. 12 Distribuční kanál v oblasti životního pojištění v roce 2007	58
Obr. 13 Distribuční kanál v oblasti neživotního pojištění v roce 2007	58
Obr. 14 Míra růstu pojištění motorových vozidel ve vybraných zemích v roce 2006	60
Obr. 15 Míra škodovosti ve vybraných zemích v roce 2006.....	61
Obr. 16 Cenový index pojištění přepravy v roce 2006.....	62
Obr. 17 Odchylka cenového indexu pojištění přepravy v letech 2005 a 2006.....	62
Obr. 18 Výše pojistného z pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla v roce 2006 (v EUR)	63
Obr. 19 Důchodový věk mužů v roce 2007	67
Obr. 20 Podíl tří pilířů na celkových příjmech z pojistného v roce 2007	68
Obr. 21 Celkové průměrné pojistné na obyvatele v roce 2007	68
Obr. 22 Vývoj předepsaného pojistného (v tis. EUR) a jeho tempa růstu (v %) v letech 2005 – 2008.....	72
Obr. 23 Podíl životního a neživotního pojištění v České republice v roce 2008	72
Obr. 24 Věkové složení populace v České a Turecké republice v roce 2008	79

Obr. 25 Vývoj předepsaného pojistného (v tis. EUR) a jeho tempa růstu (v %) v letech 2005 – 2008 v České a Turecké republice	81
Obr. 26 Podíl životního a neživotního pojistného na celkovém předepsaném pojistném v roce 2008	82
Obr. 27 Koncentrace pojistného trhu v roce 2008 (v %).....	83

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma Analýza tureckého pojistného trhu. Tento námět jsem si zvolila zejména proto, že Turecko jako takové a pojišťovnictví v této zemi není pro českou veřejnost příliš známé. Chtěla bych tuto zemi přiblížit jak z oblasti pojišťovnictví, tak jako zemi samotnou. Jedním z důvodů, proč jsem si toto téma vybrala, jsou i předsudky českých občanů vůči Turecké republice.

Protože mám možnost být na studijním pobytu v této zemi, pokusím se co nejpečlivěji zachytit danou problematiku ve spolupráci s tamní univerzitou v Adaně.

Cílem práce bude na základě okolností, které ovlivňují turecký pojistný trh, analyzovat úroveň pojistného trhu z pohledu struktury pojistného trhu, regulace na pojistném trhu v souvislosti s obecnými podmínkami, ve kterých pojistný trh funguje a porovnat zjištěné údaje s Českou republikou.

Diplomová práce bude rozdělena do šesti kapitol. První a druhá kapitola bude věnována zmapování podmínek, ve kterých pojišťovnictví funguje. Nastíním politickou situaci, zahraniční vztahy se sousedními zeměmi, ekonomické prostředí, regulační prostředí a veškeré ostatní faktory, které ovlivňují současný stav tureckého pojistného trhu.

Třetí kapitola analyzuje turecký pojistný trh. Zachycuje historii tureckého pojišťovnictví, legislativu, možnosti působení pojišťoven a zajišťoven na tureckém pojistném trhu, zastoupení sektoru pojišťovnictví na finančním trhu a v teoretické rovině obsahuje informace o institucích působících na tureckém pojistném trhu.

Čtvrtá kapitola analyzuje strukturu pojistného trhu. Bude se zabývat problematikou životního a neživotního pojištění a jeho distribucí v oblasti prodeje. Okrajově se zaměří na penzijní připojištění, komparaci vybraných údajů s některými evropskými státy a jeho distribuci na trhu.

Pátá kapitola analyzuje úroveň pojistného trhu v České republice prostřednictvím vybraných ukazatelů pojistného trhu, které budou sloužit v poslední, šesté kapitole, ke komparaci s tureckým pojistným trhem.

Vzhledem k rozsahu dané problematiky a k omezenosti zdrojů, které jsou většinou v anglickém jazyce, se tato práce zaměřuje zejména na oblasti, které budou dostupné a v závěru porovnatelné s Českou republikou. Ke zpracování své diplomové práce použiji analýzy, syntézy, dedukce a komparace.

1 Pojistný trh

Než se pokusím rozebrat turecký pojistný trh, chtěla bych obecně charakterizovat pojem pojistný trh. Pojistný trh je součástí finančního trhu, na kterém se střetává nabídka a poptávka po pojistné ochraně. Na pojistném trhu dochází k alokaci volných peněžních prostředků v různých fondech a zároveň se obchoduje s rizikem. Pojišťovna zde za úplatu přebírá riziko pojištěného. U pojistného trhu se peníze místo do fondu ukládají do rezerv. Vzhledem k tomu, že jsou rezervy určeny k výplatě budoucích závazků pojišťovny, jejich tvorba i čerpání je tak závislá na riziku, které pojišťovna přijala.

Předmětem obchodů na pojistném trhu jsou pojištění a zajištění. Pojišťovnictví nabízí na pojistném trhu své služby, kterými jsou pojištění a zajištění. Na pojistném trhu převládá nabídka. Pojistitelé, zajistitelé a zprostředkovatelé se zde ucházejí o své potenciální klienty.

Pojistný trh je ovlivněn mnoha faktory, které je možné rozčlenit na vnější a vnitřní. Mezi vnější faktory, které pojistný trh ovlivňují, patří makroekonomické informace, jako je vývoj a objem hrubého domácího produktu, situace na finančních trzích, vývoj inflace a nezaměstnanosti, rozsah a podoba sociálního systému a další. Vzhledem k tomu, že se pojištění týká i lidí, je důležité se zabývat i informacemi o obyvatelstvu dané země, o míře škodovosti a výskytu katastrof. Mezi vnitřní faktory, které ovlivňují pojistný trh patří přístupy k regulaci pojistného trhu, zprostředkovatelská činnost a činnost asociace pojišťoven, historie a tradice vývoje, uplatnění povinných pojištění a další faktory a další.

[1]

1.1 Historie Turecké republiky

Ve starověku existovala na území nynějšího Turecka chetitská říše. Část Turecka pak byla osídlena Řeky, později se stala součástí římské říše a nakonec byzantské říše. Turci začali osídlovat Turecko od 11. století.

V roce 1299 se Osman I. stal prvním sultánem osmanské říše, která jako muslimský stát začala s výboji do Evropy, Afriky a Asie. Sultán měl jako hlava osmanské říše neomezenou, absolutní moc.

Osmanská říše zanikla v roce 1923, kdy byla založena republika Kemalem Atatürkem. Tento muž sekularizoval stát, zavedl mnoho reforem a dosáhl skvělých výsledků. Atatürk skoncoval s orientální minulostí země, zavedl latinskou abecedu, evropské právo a zrušil zasahování náboženství do veřejného života. [5] V Turecku visí Atatürkova fotografie téměř všude a je velmi uznávanou osobností.

V následující tabulce 1 jsou zachyceny základní údaje o Turecké republice. [17]

Tab. 1 Základní údaje o Turecké republice

Oficiální název	Turecká republika
Hlavní město	Ankara
Rozloha	780 580 km ²
Počet obyvatel	71,5 mil.
Hustota zalidnění	86,2 ob. / km ²
Měna	nová turecká lira (TL)
Prezident	Abdullah Gül

Zdroj: Eurostat [online]. [cit. 2.9.2009], vlastní zpracování. Dostupé z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>>.

V Turecku se projevíly četné ekonomické a politické problémy, a to zejména ve druhé polovině 20. století. Žije zde přes dva miliony Kurdů a vztah k této národnostní menšině dosud ještě není ze strany turecké vlády úplně vyřešen.

Mezi další problémy současného Turecka patří zejména neschopnost vyrovnat se s vlastní minulostí (například turecká vláda donedávna odmítala připustit turecký podíl na genocidě Arménů v průběhu první světové války), s nesnášenlivostí náboženství (zaměřenou zejména proti křesťanům, kteří žijí na území Turecka – Řekům, Arménům,...) a nacionalismem (opět zaměřeným proti netureckým národnostem, které žijí na území Turecka – Kurdové a další). Nevyřešenou otázkou zůstává severní část Kypru, kterou Turecko okupuje. V Turecku je velký problém mezi obyvateli, existují zde různí lidé s rozdílným náboženským vyznáním. Nesnášenlivost se projevuje zejména mezi Turky a Araby. V Turecku je tento problém cítit na každém rohu a komunikace s místními lidmi tento problém potvrzuje.

1.2 Geografická poloha

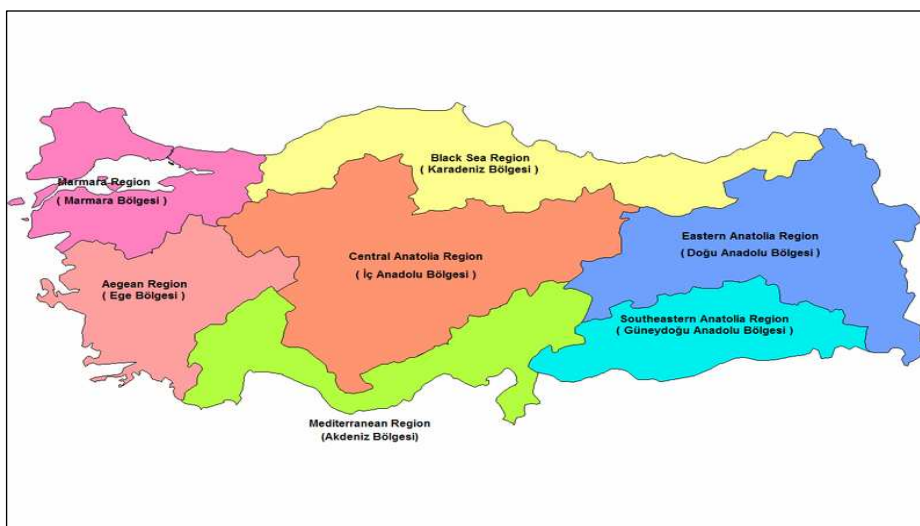
Turecko je demokratická země, která leží převážně v Malé Asii a z menší části v jihovýchodní Evropě. Turecko hraničí na severovýchodě s Gruzií, na východě s Arménií, Azerbájdžánem a Iránem, na jihovýchodě s Irákem a Sýrií. Na severu omývá Turecko Černé, na jihu Středozemní a na západě Egejské moře. Na západě Turecko sousedí s Řeckem a Bulharskem. Obrázek 1 zachycuje polohu Turecka.

Obr. 1 Geografické umístění Turecka

Zdroj: Wikipedia [online]. [cit. 2.9.2009]. Dostupné z:
<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Turecko>>.

Turecká republika je administrativně rozdělena na 81 provincií, které mají název il. Provincie jsou seskupeny do 7 regionů nazývajících se bölgesi, které jsou znázorněny na obrázku 2, avšak toto členění slouží pouze ke statistickým účelům a netvoří úroveň státní správy. Provincie se dále dělí na okresy, kterých je po celém území Turecka 923.

Obr. 2 Regiony Turecka

Zdroj: Wikipedia [online]. [cit. 2.9.2009]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Turkey_Regions.png>.

1.3 Národnostní složení

Největší skupinu tvoří Turci 80 %, dále Kurdové 17 % a zbývajících 3 % tvoří Arméni, Arabové, Řekové, Albánci, Gruzíni, Lazové, Čerkesové, Židé a další.

Tureckou národní měnou je nová turecká lira (TL), kde USD 1 představuje TL 1,390.
[19][20]

1.4 Úřední jazyk

Národním jazykem je prohlášena turečtina. Turečtina je jazyk uralsko-altajské jazykové skupiny s mnoha výrazy příbuznými arabštině a perštině. Pravopis byl už před mnoha lety zreformován, takže se používá latinka. Kurdština se používá v běžném neoficiálním styku, můžeme se s ní setkat zejména na jihovýchodě Turecka. Znalost ostatních světových jazyků, především němčiny a angličtiny, je mezi obyvatelstvem minimální. Angličtinou mluví jen vzdělanější vrstva a setkáme se s ní zejména ve významných turistických střediscích. Na Univerzitě Cukurova v Adaně mladí lidé v angličtině komunikují, někteří mluví německy, avšak když člověk přijde do centra města, lidé mluví jen turecky a jenom občas je slyšet pár základních vět v angličtině. [6][20]

1.5 Náboženské složení

Muslimové tvoří 99,7 % obyvatelstva, 0,3 % obyvatel se člení mezi ostatní (ortodoxní, gregoriánské, židovské, katolické a protestantské vyznání). Řecký ortodoxní i arménský patriarchát sídlí v Istanbulu. Církev je zákonem odloučena od státu. [20]

2 Podnikatelské prostředí

2.1 Politické prostředí

Politický systém Turecké republiky je založen na sekulárním, demokratickém, pluralistickém systému politických stran. Poslanci se do Národního shromáždění volí ve všeobecných volbách. [6]

Výkonnou moc a funkci vykonává a provádí prezident republiky a rada ministrů v souladu s ústavou a zákony. Soudní moc vykonávají nezávislé soudy. Všichni turečtí občané starší 18 let mají právo volit ve volbách a účastnit se referenda. Prezident republiky je volen na funkční období pět let na základě hlasování lidí, kteří jsou starší 40 let a kteří ukončili vysokoškolské vzdělání. Prezident republiky může být zvolen dvakrát. Volba prezidenta republiky začíná šedesát dní před uplynutím funkčního období úřadujícího prezidenta republiky. [23]

2.1.1 Členství v mezinárodních organizacích a regionálních seskupeních

Zahraničně-politickou prioritou posledních let pro Turecko se stal vstup do EU. Začátky vztahů Turecka s EU sahají do roku 1963. V tomto roce Turecko uzavřelo asociační dohodu s EHS. V roce 1999 bylo Turecko spolu s dalšími zeměmi na Helsinském summitu EU začleněno do skupiny kandidátských zemí. Na Bruselském summitu v prosinci 2004 bylo rozhodnuto o zahájení přístupových jednání ke 3. říjnu 2005. Dne 29. 7. 2005 byl v Bruselu podepsán dodatkový protokol k ankarské dohodě. Po podepsání protokolu vydalo Turecko jednostranné prohlášení, ve kterém zamítlo uznání Kyperské republiky a zpřístupnění svých přístavů a letišť pro kyperská letadla a lodě.

V roce 2006 došlo ke komplikacím ve vztahu mezi Evropskou unií a Tureckem. Šlo kromě politických příčin v některých směrniciích EU a otázek absorpční schopnosti EU, zejména o odmítnutí turecké vlády ratifikovat dodatek k ankarskému protokolu – rozšíření celní unie o 10 nových členů EU (vč. řeckého Kypru, který turecká administrativa neuznává). Díky tomu přerušila EU přístupová jednání v 8 kapitolách. Díky Německu jako předsednické zemi se podařilo udržet Turecko ve vyjednávacím procesu. (Asociační dohodu s EHS podepsala Ankara už v roce 1963). Ve svých závěrech Rada následně rozhodla, že dokud nebude Turecko protokol plně implementovat, tzn. neotevře své přístavy a letiště kyperským plavidlům a letadlům, pozastaví se otevírání těch negociačních kapitol, které přímo souvisí s jeho plněním. Jedná se o následujících osm kapitol: Volný pohyb zboží, Právo na usazování a svoboda poskytování služeb, Finanční služby, Zemědělství a rozvoj venkova, Rybolov, Dopravní politika, Celní unie a vnější vztahy. Ty kapitoly, které již byly prověřeny, budou moci být otevřeny, ne však uzavřeny.

K 31. 12. 2008 je v rámci negociací provizorně uzavřena kapitola Věda a výzkum a otevřeny kapitoly Volný pohyb kapitálu, Podnikové právo, Právo duševního vlastnictví, Informační společnost a media, Hospodářská a měnová politika, Statistika, Firemní a průmyslová politika, Trans-evropské sítě, Vzdělávání a kultura a Ochrana spotřebitelů a zdraví, Finanční kontrola.

V červenci 2009 skončila mezivládní konference o přistoupení úspěchem, když Evropská unie na jednání s Tureckem otevřela kapitolu 16 - Daně. Otevření této důležité kapitoly znamenalo velký krok vpřed na cestě Turecka do EU.

Tempo přístupových rozhovorů nadále závisí na práci samotného Turecka, které musí vyvíjet aktivní reformní úsilí. Než bude možné kapitolu 16 provizorně uzavřít, Turecko bude muset splnit několik cílů, mimo jiné:

- musí zajistit plné a nediskriminační provedení Dodatkového protokolu k dohodě o přidružení,

- musí výrazně pokročit ve sbližování svých právních předpisů s legislativou Evropské unie v oblasti DPH a spotřební daně a beze zbytku odstranit diskriminační zdanění alkoholických nápojů a dováženého tabáku a cigaret v souladu se svými závazky,
- turecká administrativa musí prokázat schopnost prosadit daňovou legislativu,
- Turecko musí dále dosáhnout dostatečného pokroku v rozvoji všech systémů propojení informačních technologií. [24]

Celková jednání tedy nejsou zcela bez problémů, Turecko čeká na přijetí do EU nejdéle ze všech kandidátů a zároveň se potýká s největšími problémy. Argumentů pro a proti členství Turecka v Unii je několik. Nejvíce se mluví o absorpční kapacitě EU, ekonomickém hledisku, kulturní a náboženské odlišnosti.

Turecko je velmi specifickým kandidátem, protože by nyní bylo druhou nejlidnatější zemí EU. Dalším specifikem je to, že má Turecko většinu území na asijském kontinentu, hlavním náboženstvím je islám, vztahy se sousedními státy nejsou zcela urovnané, armáda má ohromný vliv v politice a země má dlouhodobé problémy s dodržováním lidských práv, zejména práv žen a menšin.

Turecko provádí reformy, které mají zajistit plnění kodaňských kritérií – politická, legislativní i ekonomická a Unii se tím přibližuje. Zastánci členství Turecka poukazují na to, že jestliže by Turecko ztratilo perspektivu vstupu, nemělo by motivaci pokračovat v reformách a mohlo by se předpokládat, že by se změny obrátily opačným směrem. Pokud tedy Turecko bude provádět tyto reformy, mělo by mít podporu veřejnosti. [31]

V roce 1952 vstoupilo Turecko do Severoatlantické aliance (NATO). Snaží se i o rozšíření působnosti s islámskými a blízkovýchodními státy v rámci Organizace islámské konference (OIC). Turecko má také zájem o Balkánský poloostrov. Je zakládajícím členem Organizace černomořské hospodářské spolupráce (BSEC) a D-8 (Developing Countries). Turecko usiluje o zlepšení vztahů se sousedním Řeckem, s nímž se mu však nedaří překonat spory v Egejském moři a přes více než 26 let zůstává také nevyřešen kyperský problém. Mezi nejvýznamnější politické spojence Turecka patří kromě evropských zemí také USA a Izrael. Nově se také snaží o sbližování se sousedními muslimskými zeměmi Blízkého východu. Znamky spolupráce jeví také s Ruskem. [25]

2.1.2 Účast Turecka na mnohostranných smlouvách a dohodách

Turecko je od roku 1960 zakládajícím členem Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), od roku 1963 asociovaným členem EU a od prosince 1999 kandidátskou zemí pro vstup do EU. Od 1. 1. 1996 platí celní unie Turecka s EU. Je jedním z vůdčích členů Organizace islámské konference (OIC), která získala pro Turecko v roce 2004 nový význam, když se stal předsedou Turek Ekmeleddin Ihsanoğlu. Ankara je také zakládajícím a zároveň iniciátorem vzniku D-8, což je seskupení osmi islámských zemí. Turecko je členem Mezinárodního měnového fondu (IMF) a Světové banky (IBRD). Společně s Rumunskem je hlavní silou v Organizaci černomořské hospodářské spolupráce (BSEC). Od roku 1949 je členem Rady Evropy a členem Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE). Turecko je i aktivním členem Organizace ekonomické spolupráce (ECO), která sdružuje nearabské země Blízkého východu (kromě Izraele) a střední Asie. Dále je členem Organizace spojených národů (OSN), Organizace pro výživu a zemědělství (FAO), Mezinárodní agentury pro atomovou energii (IAEA), Mezinárodní organizace práce (ILO), Mezinárodní telekomunikační unie (ITU), Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO), Světové zdravotnické organizace (WHO) a Světové obchodní organizace (WTO).

2.1.3 Zahraniční vztahy

Arménie

Vztahy mezi Tureckem a Arménií jsou napjaté už od počátku 20. století. V průběhu první světové války proběhly na území tehdejší Osmanské říše velké přesuny a vyvražďování menšinových skupin obyvatelstva, mezi kterými byla i arménská menšina. Dalším problémem ve vzájemných vztazích je arménsko-azerbajdžánský spor o Náhorní Karabach. V roce 1993 uzavřelo Turecko vzájemné hranice s Arménií, aby tak podpořilo blízký Azerbajdžán. Vzájemná shoda nastane tehdy, až se Turecko vypořádá s odkazem genocidy a Arménie bude nucena vyřešit alespoň některé své územní spory. Protože jednotlivé státy mají vůči sobě averzi, neudrží spolu tyto státy už skoro dvacet

let diplomatické styky. V minulých letech se sice objevily pokusy stávající situaci nějak řešit, ať už z arménské nebo z turecké strany, avšak vždy bez úspěchu. Proto je současný stav zcela jedinečný. Zajímavé třeba je, že turecký prezident Gul Jerevan v roce 2008 navštívil Arménii, aby společně se svým arménským protějškem Sarkisianem sledoval fotbalový duel těchto dvou států. Taková banalita jako fotbal tak odstartovala komplexní proces vzájemného sblížování ve všech oblastech. [32]

Irak, Iran a Sýrie

Strana kurdských pracujících (PKK) válčí s tureckou vládou již od sedmdesátých let a jejím cílem je vytvořit nezávislý Kurdistan na částech území Turecka, Iráku, Iránu a Sýrie. PKK má své kořeny v Turecku a k jejím hlavním cílům patří boj za vytvoření vlastního kurdského státu. V posledních měsících Ankara vyhrožovala rozsáhlou invazí do severního Iráku. Turecko se dožaduje uzavření táborů PKK a zatčení jejích vůdců. PKK je Evropskou unií i Spojenými státy považována za teroristickou organizaci. Turecko viní její členy ze smrti bezmála 40 tisíc lidí. [33]

Irán má velmi silný raketový potenciál, který mu dovoluje zasáhnout cíle jak na území Izraele a Turecka, což jsou američtí spojenci, tak další cíle, například v Evropě, kde leží další partnerské země USA. Irán se tedy stal reálnou hrozbou, kterou rozhodně nelze přehlížet. Další okolností je, že přes hranici s Irákem pronikají z Iránu ší'itská komanda a sebevražední atentátníci z al-Kajdy, kteří podstatnou měrou živí protiamerický odboj v Iráku. [34]

2.2 Obecné podmínky

V Turecku je i přes pevně stanovený a závazný institucionální rámec, který zahrnuje právní systém, dohled nad kapitálovým trhem, bankovní dohled a dohled nad činnostmi pojišťoven, problém ve výkonu kontroly korupce a stínové ekonomiky.

Stínovou ekonomiku lze charakterizovat jako ty příjmy, jejichž zájmem je, aby zůstaly ukryty, a to alespoň před orgány státního aparátu. Dále neformální aktivity nebo transakce, které nezahrnují platby a které jsou určeny ušetřit nákupy a dále činnosti, které v konečném důsledku sice vedou k oficiálním příjmům, ale jejichž samotný zdroj, cesta jejich nabytí, je v rozporu s platnými zákonnými pravidly, nařízeními a dohodami. [4]

Stínová ekonomika narušuje a ovlivňuje nejen makroekonomické výkonnosti, ale také podporuje neuctivé chování k lidských právům.

Stínová ekonomika může být považována za jednu z hlavních příčin akumulace dluhu v Turecku. Na začátku roku 1980 nebyl celkový dluh populace v Turecku větší než 35 % HNP. Nicméně v roce 2000 vláda zavedla jako prioritu stabilizační program.

S rokem 1980 začalo nové období turecké ekonomiky. Fiskální liberalizaci vzali v úvahu tvůrci politiky s cílem zajistit rychlý přechod na otevřenou ekonomiku. V důsledku rychlého vývoje byly většiny předpisů zároveň uvolněny. Změny pro některé podnikatele umožnily udržet jejich aktuální ekonomické činnosti v tajnosti a vytvářet nové aktivity, které by nikým nemohly být zaznamenány.

Vzhledem k tomu, že velikost stínové ekonomiky vzrostla v roce 1980 a 1990, byl současně pozorován nárůst mezi veřejným dluhem a růstem velikosti stínové ekonomiky. V roce 2001 byl celkový dluh veřejného sektoru přibližně 140 % HDP.

Po roce 1980 byly příjmy z veřejného sektoru obecně pod očekáváním. Vláda potřebovala více finančních zdrojů, aby se kompenzoval nedostatek příjmů a aby se akumulovaly prostředky na integraci procesu. Vybraný nástroj půjčení peněz byl zvolen za účelem poskytnout dodatečné finanční zdroje. Po vypršení lhůty nastal šok. Zásadní chyba byla spojena s nedostatkem zkušeností v této době. Vláda měla být informována o začarovaném

kruhu, do kterého tlačila lid své země. Veškeré úsilí mělo být zaměřeno na zachycení utajovaných hospodářských činností a splátky měly být vkládány do nových zdrojů, které by snížily velikost stínové ekonomiky. Avšak toto řešení nebylo vládou preferováno z různých důvodů, jako je populismus, vlastní zájem a vyhledávání renty. Stínová ekonomika nebyla jen jako jedna z příčin, která vytváří dluhové pasti, ale i jako faktor, který prohlubuje velikost problému s dluhy.

Dnes jsou stínová ekonomika a dluhy přijímány jako největší problémy tureckého hospodářství. Mezinárodní měnový fond a Světová banka pozorují, zda turečtí politici používají makroekonomických politik, které vedou ke stabilizaci, nebo ne. Zejména výzva proti stínové ekonomice by měla být v plánu jednání. Pokud je snížena velikost stínové ekonomiky, vysoký veřejný dluh by se měl snížit na přijatelnou úroveň v krátkém časovém intervalu.

Aby bylo možné nalézt řešení, měly by být velmi podrobně analyzovány příčiny. Proto by tvůrci politiky, kteří jsou odpovědní za turecké hospodářství, měli znát hospodářské dějiny Turecka a odtud by měli začínat. [11]

Tab. 2 Velikost stínové ekonomiky v Turecku a přepočet zjištěného ukazatele HNP
v letech 1991 – 2003

Rok	Velikost stínové ekonomiky (% HNP)	Evidovaný HNP (v mld. USD)	Evidovaný a neevidovaný HNP (v mld. USD)	Rozdíl (v mld. USD)
1991	0,205	152,4	183,6	31,2
1992	0,230	160,7	197,7	37,0
1993	0,228	182,0	223,5	41,5
1994	0,255	131,1	164,6	33,5
1995	0,160	172,0	199,5	27,5
1996	0,188	184,7	219,5	34,8
1997	0,246	194,4	242,2	47,8
1998	0,280	206,0	263,7	57,7
1999	0,321	187,7	247,9	60,2
2000	0,321	201,5	266,1	64,6
2001	0,332	144,6	192,6	48,0
2002	0,343	182,9	245,7	62,8
2003	0,348	238,4	321,4	83,0

Zdroj: Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj [online]. [cit. 5.9.2009], vlastní zpracování.
Dostupné z: <<http://oecd.org/dataoecd/26/55/41797022.pdf>>.

Vzhledem k tomu, že je velmi těžké získat aktuální data, uvádím v tabulce 2 ukazatele do roku 2003, kde lze pozorovat velikost stínové ekonomiky v Turecku a přepočet zjištěného ukazatele HNP. V prvním sloupci jsou jednotlivé roky. Druhý sloupec ukazuje ohodnocení velikosti stínové ekonomiky v Turecku mezi lety 1991 – 2003. Pro stejné roky je v dalším sloupci uvedena velikosti HNP v miliardách dolarů. V dalším sloupci vidíme realizovaná data ukazatele HNP, která byla přepočítána odhadem velikosti neoficiální stínové ekonomiky. V posledním sloupci můžeme vidět rozdíl mezi oficiální a neoficiální výší HNP.

Důvodem vzniku stínové ekonomiky jsou zejména následující ukazatelé:

- chudoba: chudí lidé většinou nepracují a nepomáhají vydělávat peníze,
- nezaměstnanost: zejména, jestliže jsou nezaměstnaní ponecháni bez náhrady nebo pomoci,
- chamtivost po bohatství a touha po držení více než jedné potřeby,
- nedostatek zboží, spotřebitelské poptávky, vysoké ceny a inflace,
- vysoká míra zdanění,
- nekontrolovatelnost monopolní síly zákonem,
- nedostatek antimonopolních zákonů.

Stínová ekonomika má negativní dopad na ekonomický růst, ale má také určité pozitivní účinky, mezi které patří:

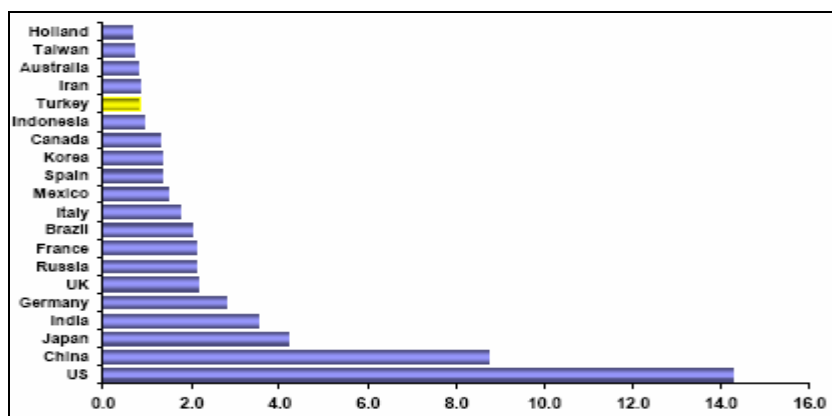
- snížení nezaměstnanosti a chudoby a díky tomu vytváření pracovních příležitostí,
- zaměstnanost v tomto sektoru je považována jako rezerva pro určitý sektor v období hospodářského oživení; ukládání nadměrné zaměstnanosti během propadu,
- zásobování určitého sektoru nezbytným zbožím a službami,
- snížení nákladů na bydlení pro chudé prostřednictvím poskytování zboží a služeb za nízké ceny.

Mezi negativní účiny patří:

- neoficiální sektor by mohl být použit jako místo pro praní špinavých peněz,
- tento sektor zbavuje vládu významných zdrojů příjmů, protože činnosti v tomto odvětví nejsou zdaněny,
- činnosti této ekonomiky nejsou zohledněny v HDP/HNP a to pak dává nepřesný odhad o velikosti hospodářství a o vývoji ekonomiky,
- probíhají bezdůvodné soutěže kvůli tomu, že zboží a služby vyrobené v neoficiální ekonomice jsou osvobozeny od všech daní a poplatků. [12]

2.3 Ekonomické prostředí

Turecko lze charakterizovat jako poměrně vyspělou průmyslově agrární zemi. Vzhledem k velikosti HDP je podle OECD 16. největší ekonomikou na světě. Evropská komise označila Turecko za fungující tržní ekonomiku už na podzim 2005. Tato organizace však ve své zprávě upozornila na to, že je nezbytně nutné zvyšovat konkurenční schopnost ekonomiky a důsledně realizovat strukturální reformy. [30] V následujícím obrázku 3 jsou zachyceny největší světové ekonomiky vzhledem k velikosti HDP.

Obr. 3 Největší světové ekonomiky

Zdroj: Ministerstvo financí v Turecku [online]. [cit. 5.9.2009]. Dostupné z: http://www.treasury.gov.tr/irj/go/km/docs/documents/Treasury%20Web/Statistics/Economic%20Indicators/egosterge/Sunumlar/Ekonomi_Sunumu_ENG.pdf.

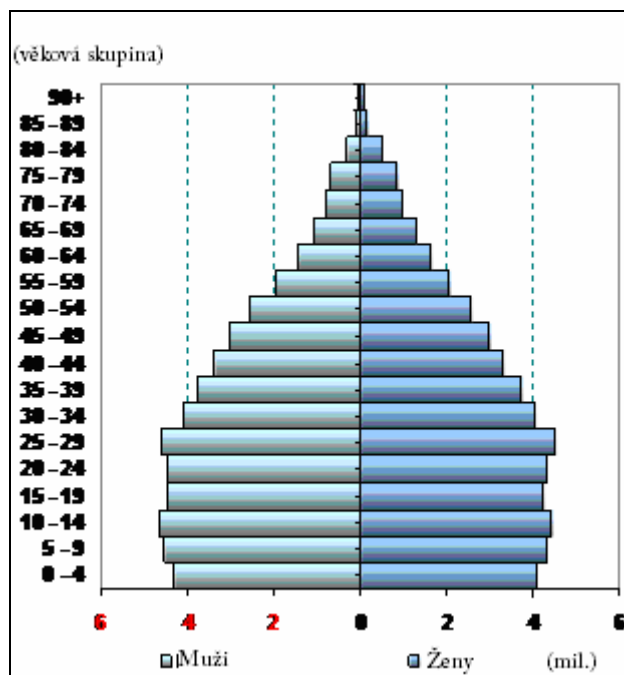
Turecko má velmi dynamické hospodářství, které tvoří moderní průmysl a obchod spolu s tradičním odvětvím zemědělství. V zemědělství pracuje asi 30 % ekonomicky aktivního obyvatelstva a podíl zemědělství na HDP je okolo 11 %. Lze říci, že turecké zemědělství je velmi neefektivní a zastaralé. Potřebuje hlubokou reformu, o které se dá předpokládat, že bude finančně náročná. Je zde rychle rostoucí soukromý sektor, ale vyniká zejména prvovýroba, bankovníctví, doprava a komunikace. Největším průmyslovým odvětvím je textilní a oděvní průmysl, který představuje 1/3 průmyslových zaměstnání, kterým čelí tvrdá konkurence na mezinárodních trzích. Ostatní sektory, zejména automobilový a elektrotechnický průmysl, rostou. [26]

2.3.1 Demografické údaje

V Turecké republice existují velké ekonomické rozdíly v jednotlivých regionech. Rozdíly jsou zejména mezi západem a východem. Na východě žije 37 % populace a podíl na HDP je jen 22 %. Západ s 63 % populace se na HDP země podílí ze 78 % a HDP na hlavu zde vůči průměru Turecka dosahuje 123 %. Na východě dochází k vylidnění, které způsobuje politická nestabilita země a blízkost Iránu a Iráku. Tento problém způsobuje příliv investic do tohoto regionu. Celkovou ekonomickou vyspělost Turecka lze porovnat například s Bulharskem a Rumunskem. Lze tedy říci, že je turecká ekonomika velmi dynamická a díky demografické struktuře má značný potenciál. [8]

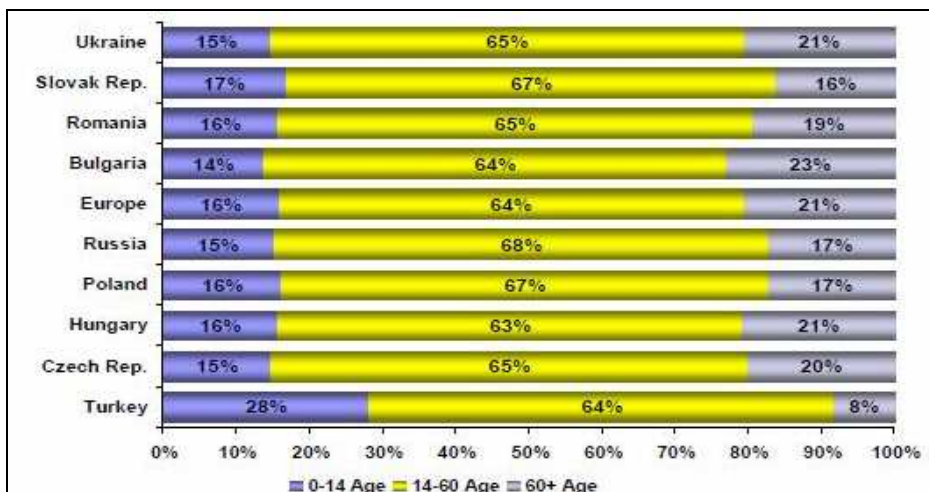
K 31.12. 2008 bylo v Turecké republice 71 517 100 obyvatel, z toho 35 901 154 mužů a 35 615 946 žen. Střední věk populace v Turecku je 28,5 let. Zatímco střední věk u mužů je 28 let, u ženy 29 let.

V následujícím obrázku 4 vidíme věkové složení obyvatelstva v roce 2008. Největší zastoupení mají ženy ve věku 25 – 29 let a následně ve věku 10 – 14 let. Muži mají největší zastoupení v letech 10 – 14 let a následně ve věku 25 – 29 let.

Obr. 4 Věkové složení obyvatelstva v roce 2008

Zdroj: Ministerstvo financí v Turecku [online]. [cit. 5.9.2009]. Dostupné z:
http://www.turkstat.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=39&tb_ad=Population%20Statistics%20And%20Projections&ust_id=11.

Obr. 5 Věkové složení obyvatelstva ve vybraných státech v roce 2008

Zdroj: Ministerstvo financí v Turecku [online]. [cit. 5.9.2009]. Dostupné z:
www.treasury.gov.tr.

Z obrázku 5 vidíme, že je podíl obyvatelstva ve věku mezi 0 – 14 let 28 %. Lidé ve věkové skupině 14 – 60 let tvoří z celkového počtu obyvatelstva 64 %. Podíl obyvatelstva Turecka je ve věkové skupině 60 a více 8 %.

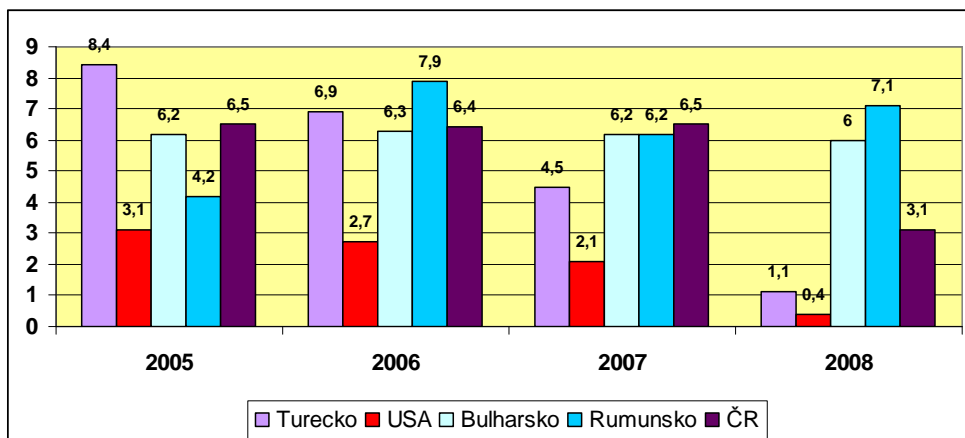
2.3.2 Makroekonomické údaje

Hrubý domácí produkt

Hrubým domácím produktem (HDP) rozumíme celkovou peněžní hodnotu finální produkce, která byla vyprodukovaná na území daného státu za určité období domácími i zahraničními výrobci. Můžeme jím zjistit úroveň daného hospodářství a nepřímo nám ovlivňuje i pojišťný trh. [7]

Z obrázku 6 lze vidět porovnání Turecké republiky, USA, Bulharska, Rumunska a České republiky ve vývoji reálného produktu. Od roku 2005, kdy byl v Turecku růst reálného produktu 8,4 %, klesl reálný produkt do roku 2008 o 7,3 %. V roce 2008 je nejvyšší růst reálného produktu v Rumunsku, poté následuje Bulharsko, Česká republika, Turecko a USA. [27] [18]

Od roku 2001 je turecká ekonomika v recesi. V posledním čtvrtletí loňského roku zahájila pokles, který stále pokračuje. Od finanční krize v roce 2001 se turecké ekonomice dařilo a v průměru vykazovala šestiprocentní růst. Globální krize, která svět postihuje více než jeden rok, ale vše změnila. Vývoz velice poklesl a turecké firmy vyrábějí mnohem méně produkce. [28] Podle tureckého statistického úřadu byla v únoru 2009 míra růstu hrubého domácího produktu - 4,4 %.

Obr. 6 Vývoj meziročního růstu reálného produktu vybraných ekonomik v letech 2005 – 2008 (v %)

Zdroj: Eurostat [online]. [cit. 5.9.2009], vlastní zpracování. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb020>.

V tabulce 3 lze vidět rozdělení jednotlivých složek hrubého domácího produktu a jejich zastoupení. Největší zastoupení z celkového HDP tvoří služby, a to 65,2 %.

Tab. 3 Složky HDP a jejich zastoupení v letech 2003 – 2006 (v %)

	2003	2004	2005	2006
Zemědělství	11,7	11,2	10,3	9,2
Průmysl	24,7	24,9	25,4	25,6
Hornický	1,1	1,2	1,4	1,2
Průmyslová výroby	20	20,4	20,8	21,1
Energetický	3,6	3,3	3,2	3,3
Služby	63,6	63,9	64,4	65,2
Stavební	3,5	3,6	4,4	5,3
Obchodní	19,8	20,6	20,5	20,4
Doprava a komunikace	15	14,4	14,7	14
Vláda	10,2	9,9	9,8	9,5
Ostatní	15,1	15,4	15	15,2
HDP celkem	100	100	100	100

Zdroj: Turkstat [online]. [cit. 5.9.2009], vlastní zpracování. Dostupné z: <http://www.sec.gov/Archives/edgar/data/869687/000095012307013214/y40242exv99wd.htm>.

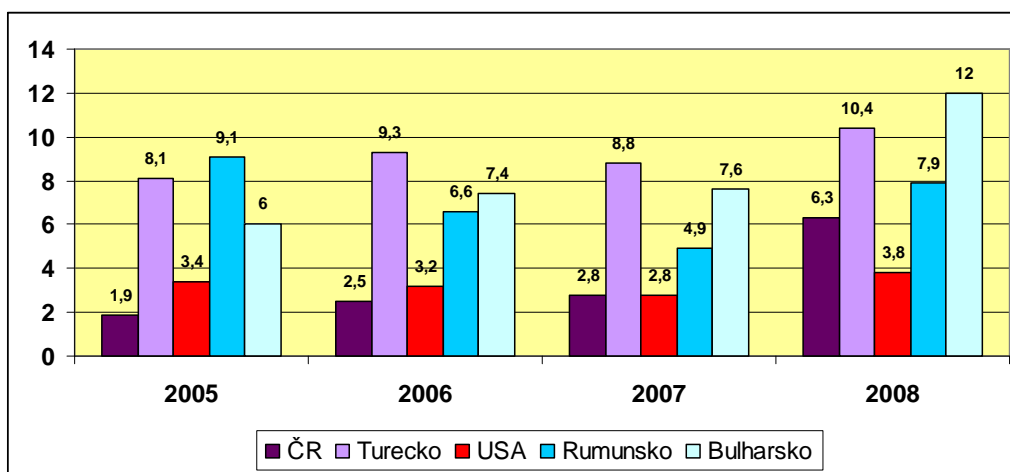
Inflace

Inflací rozumíme růst všeobecné cenové hladiny, který je měřen indexem spotřebitelských cen (CPI) nebo jiným porovnatelným cenovým indexem. [7]

Inflace v pojišťovnictví ovlivňuje především velikost technické úrokové míry, dále ovlivňuje uplatnění produktů životního pojištění, ale také provoz neživotních pojištění, u kterých dochází ke zvýšení pojistného plnění.

Z obrázku 7 lze vidět, že je inflace v Turecku v roce 2008 vysoká, avšak například v porovnání s Bulharskem je nižší. Vývoj inflace v Turecku od roku 2005 kolísal a v roce 2008 byla míra inflace 10,4 %. [18]

V polovině osmdesátých let byla roční inflace 50 % a v devadesátých letech se zvýšila v průměru na 80 % ročně. Politika podněcování inflace ze strany státu sice zvýšila konkurenceschopnost tureckého zboží na zahraničních trzích, ale došlo ke snížení přímých zahraničních investic do reálného hospodářství a domácí turecký kapitál se v řadě důležitých sektorů přesunul do zahraničí. [29]

Obr. 7 Vývoj míry inflace vybraných ekonomik v letech 2005 – 2008 (v %)

Zdroj: Eurostat [online]. [cit. 5.9.2009], vlastní zpracování. Dostupné z:
<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tsieb060&tableSelection=&footnotes=yes&labeling=labels&luton=1>>.

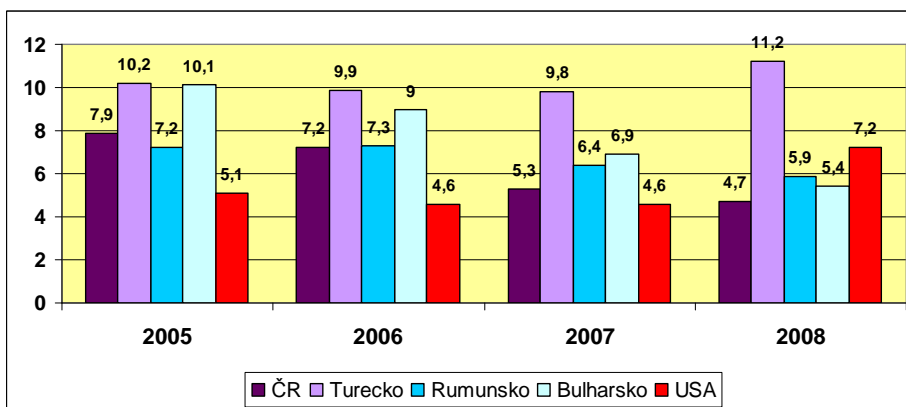
Nezaměstnanost

Za nezaměstnané jsou podle Mezinárodní organizace práce považovány osoby, které jsou starší 15 let a více a v daném období splňovaly souběžně podmínky, kterými jsou:

- osoby nebyly zaměstnané,
- aktivně hledaly práci,
- byly připraveny k nástupu do práce, a to nejpozději do 14 dnů.

Míra nezaměstnanosti se vypočítá jako procentuální podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle, neboli ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu. Tento ukazatel nepřímo ukazuje na bohatství obyvatelstva a zároveň i na to, jak by se dalo využít jednotlivých produktů pojišťovny. [7]

V následujícím obrázku 8 je vidět, že ve srovnání s vybranými státy má Turecko nejvyšší míru nezaměstnanosti a v roce 2008 dosahuje její míra dokonce 11,2 %. Díky vysoké nezaměstnanosti, například v jihovýchodní části Turecka, se mnoho lidí stěhuje do největšího města – Istanbulu nebo do jeho okolí. Migranti očekávají zlepšení životních podmínek. [18]

Obr. 8 Vývoj míry nezaměstnanosti vybraných ekonomik v letech 2005 – 2008 (v %)

Zdroj: Eurostat, Euroekonom, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj [online]. [cit. 5.9.2009], vlastní zpracování. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu> <<http://euroekonom.com>>, <<http://stats.oecd.org/Index.aspx>>.

3 Turecký pojistný trh

3.1 Historie tureckého pojišťovnictví a legislativa

Pojistný trh je v posledních letech jedním z nejrychleji se rozvíjejících odvětví v Turecku. Historie pojišťovnictví v Turecku se datuje od roku 1870. V tomto roce byly veškeré pojišťovací operace a služby prováděny především zahraničními pojišťovnami.

Zákon č. 1149 o dozoru a dohledu nad činnostmi v pojišťovnictví byl uveden v platnost dne 31. července 1927 a stal se tak prvním zákonem. Později byly schváleny Zákony č. 3392 a č. 1149, které zahrnovaly nové články tohoto zákona. Zákon č. 1149 byl schválen 28. května 1938.

Po katastrofě zemětřesení, ke kterému došlo v roce 1999, platily pojišťovny více než 500 milionů dolarů za odškodnění. Dekret rozhodl, že pojištění proti zemětřesení je pro všechny domy povinné od 27. prosince 1999. [3]

Nový Zákon o pojišťovnictví (č. 5684) vstoupil v platnost 1. 1. 2007. Regulace přinesla nové normy na posílení struktury kapitálu, technických rezerv, alokaci aktiv pojišťoven a posílení dohledu. Díky těmto předpisům vstoupilo pojišťovnictví do finanční krize se silnou kapitálovou strukturou, s technickými rezervami a pevnou legislativní infrastrukturou.

Konkrétně Zákon o pojišťovnictví upravuje následující kapitoly:

- cíl, rozsah a základní definice,
- informace o pojišťovnách a zajišťovnách,
- pojistné smlouvy,
- finanční strukturu,
- informace o pojistných matematicích, zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí,
- profesní organizace,
- dohled nad činností v pojišťovnictví,
- rozhodčí řízení,
- sankce.

Pojišťovnictví se v Turecku vyvinulo za poslední roky. [21] Roste zájem zahraničních firem o podnikání na tureckém pojistném trhu, což se projevuje ve skutečnosti v tom, že se podíl zahraničního kapitálu zvýšil z 23 % v roce 2006 na 51 % v roce 2008.

Neexistuje žádný průmysl, který je imunní proti dopadům krize. Nicméně přímý dopad krize na turecký pojišťovací trh byl omezený. Největší efekt byl pozorován na pojistném podniků. Po sedmiletém období růstu se trend obrátil v roce 2008 a lze tak vidět mírný nárůst, který je nižší než míra inflace. Předpokládá se, že po zotavení se z negativních dopadů krize dojde kolem roku 2010 opět k vysokému růstu. [35]

3.2 Působení pojišťoven a zajišťoven na tureckém pojistném trhu

Pojišťovna nebo zajišťovna, která chce vstoupit na turecký pojistný trh musí mít formu akciové společnosti nebo družstva a nesmí provádět jiné operace než ty, které se týkají pojišťovnictví. Pojišťovny nebo zajišťovny vznikají získáním povolení od ministerstva financí.

Požadavek na minimální kapitál byl pro pojišťovny v roce 2007 snížen z TL 10,3 milionů (EUR¹ 4,69 milionů) na TL 5 milionů (EUR¹ 2,28 milionů). Tato výše kapitálu umožňuje diferencovaný požadavek na velikost kapitálu pro podnikání v různých odvětvích pojištění. Po udělení licence od ministerstva financí je daná pojišťovna nebo zajišťovna zaregistrována do tureckého registru a publikována v ústředním věstníku.

Na základě krize v tureckém bankovním systému v roce 2001 zákon obsahuje přísnější pravidla. K vytvoření zdravého a stabilního systému pojištění jsou stanoveny rezervy a dozor nad účastníky trhu. Zákon vyžaduje, aby zakladatelé a vedoucí pracovníci pojišťoven a zajišťoven plnili úlohu důvěryhodnosti. Je také kladen požadavek na vzdělání pro členy představenstva, manažerů a auditorů. Představenstvo nesmí mít méně než pět členů, včetně generálního ředitele, a auditorů nesmí být méně než dva.

Jako preventivní opatření musí pojišťovny připravit podnikatelský plán pro své první tři roky provozu. Turecké ministerstvo financí určuje pro životní pojištění výši zástavy. Pro ostatní druhy pojištění je stanoven minimální garanční fond, který by neměl být menší než jedna třetina minimální výše základního kapitálu.

Kromě toho jsou pojišťovny a zajišťovny povinny vytvářet předepsané druhy rezerv. Mezi tyto rezervy patří rezerva na nezasloužené pojistné, rezerva na hrozící ztrátu, matematická rezerva, rezerva pro nesplacené pohledávky a rezerva na prémie a slevy.

¹ Pro výpočet ukazatelů byl použit kurz CBRT ze dne 30.10.2009. Kurz: 2,1977 TL/EUR.

Zákon poskytuje přesný manuál pro kontrolu činnosti podnikatelských subjektů v oblasti pojišťovnictví. Pojišťovny a zajišťovny musí být akciové společnosti s registrovanými akciemi. Musí být splacen celý základní kapitál a převody podílů akcií v určitých procentech nebo převody, které mohou vést k určité míře kontroly, podléhají souhlasu ministerstva financí.

Pojišťovny a zajišťovny musí vést účetnictví a finanční stránku podnikání v souladu s pravidly stanovenými tureckým ministerstvem financí. Kromě interního auditu musí být rovněž kontrolovány nezávislými auditory.

Všichni účastníci trhu jsou kontrolováni dozorem nad pojišťovnictvím. Akcionáři mohou být členové představenstva, auditoři a zaměstnanci nesmí přímo či nepřímo využívat fondy pojišťoven a zajišťoven.

Zákon zavedl rozhodčí řízení pro urychlené a méně nákladné řešení sporů. Není-li dohodnuto jinak v pojistné smlouvě, sporná částka nepřesahující TL 40 000 se vyrovná v rozhodčím řízení. Pro částku převyšující TL 40 000 může být odvolání u soudu. [36][14]

3.2.1 Technické rezervy

Zákon o pojišťovnictví v Turecku definuje jednotlivé technické rezervy. Pojistně technické rezervy tvoří pojišťovny z přijatého pojistného a čerpají se tehdy, pokud pojišťovna nemůže využít své běžné příjmy na výplaty pojistných plnění v běžném období. Technickými rezervami rozumíme rezervy v peněžní formě pro provozování pojišťovací činnosti. Komerční pojišťovny mají zákonem stanovenou povinnost vytvářet si technické rezervy z důvodu schopnosti plnit své závazky. Aktiva pojišťoven a zajišťoven by měla být dostatečná ke krytí technických rezerv. Jedná se o závazky pravděpodobné nebo jisté, ale není známa jejich výše nebo okamžik, ke kterému vzniknou. [2]

Postupy a zásady týkající se technických rezerv, jakož i pravidla týkající se majetku v technických rezervách a způsob investování jsou dány zákonem.

Rezerva na nezasloužené pojistné – velikost této rezervy odpovídá části předepsaného pojistného, které se vztahuje k budoucím obdobím a časově souvisí s následujícím účetním obdobím.

Rezerva na hrozící ztrátu - je rezerva, která bude přidělena v těch pojistných odvětvích, pro které je akceptováno, že úroveň rizika z přijatého pojistného po celou dobu trvání smlouvy není kompatibilní, a také pokud je rezerva na nezasloužené pojistné neadekvátní ve srovnání s rizikem, které společnost přijala.

Vyrovňovací rezerva - je rezerva pro pojistné odvětví, která slouží k vyrovnaní výkyvů v následujících daňových obdobích a ke krytí katastrofálních rizik.

Matematická rezerva - je součet rezerv, kde se používají statistické a pojistně matematické metody ke krytí závazků pojišťoven pojištěníkům a oprávněným osobám pro život, zdraví, nemoci a osobní smlouvy úrazového pojištění s dobu delší než rok.

Rezerva pro nesplacené pohledávky - se skládá z výše pohledávek, které byly hlášeny, ale dosud nebyly uhrazené. Odhadují se výše škod, které vznikly, ale nebyly nahlášeny a tvoří se tak rezerva na náklady vyplývající z těchto pohledávek.

Rezerva na prémie a slevy - se skládá z množství premií a slev, které jsou vyhrazeny pro pojištěnce podle jejich technických výsledků v běžném roce v případě, že firma dává prémie nebo slevy. [14]

3.3 Ukazatelé tureckého pojistného trhu

3.3.1 Základní a nejvýznamnější ukazatelé

V této části bych ráda zachytila nejvýznamnější ukazatele pojistného trhu, kterými jsou předepsané pojistné, koncentrace trhu a pojištěnost. Pomocí těchto ukazatelů pojistného trhu se hodnotí jeho úroveň, která pak dále ovlivňuje pojišťování. Pro posouzení vývoje je nutno sledovat ukazatele v delším časovém horizontu.

Předepsané pojistné a koncentrace trhu

Předepsané pojistné je jedním ze základních ukazatelů pojistného trhu. Je to pojistné, které je stanoveno na předem dohodnuté pojistné období. Pokud nedojde k uhrazení předepsaného pojistného ve stanovené nebo dohodnuté lhůtě, pojištění zaniká a pojišťovna má nárok na zaplacení dlužného pojistného. Pokud odečteme náklady, je základem pro výpočet daně z příjmu pojišťovny.

Předepsané pojistné je důležitým ukazatelem výkonnosti pojišťovny za příslušné období. Podle jeho velikosti se pojišťovny řadí na pojistném trhu v daném státě či regionu. Můžeme ho dělit na předepsané pojistné neživotního pojištění a předepsané pojistné životního pojištění. [1]

V roce 2008 bylo předepsané pojistné ve světě EUR 2880,46 mld.. Pojistné na životní pojištění bylo EUR 1 680,09 mld. a na neživotní pojištění bylo EUR² 1 200,36 mld. [9] [15]

² Pro výpočet ukazatelů byl použit kurz CBRT ze dne 30.10.2009. Kurz: 1,4823USD/EUR.

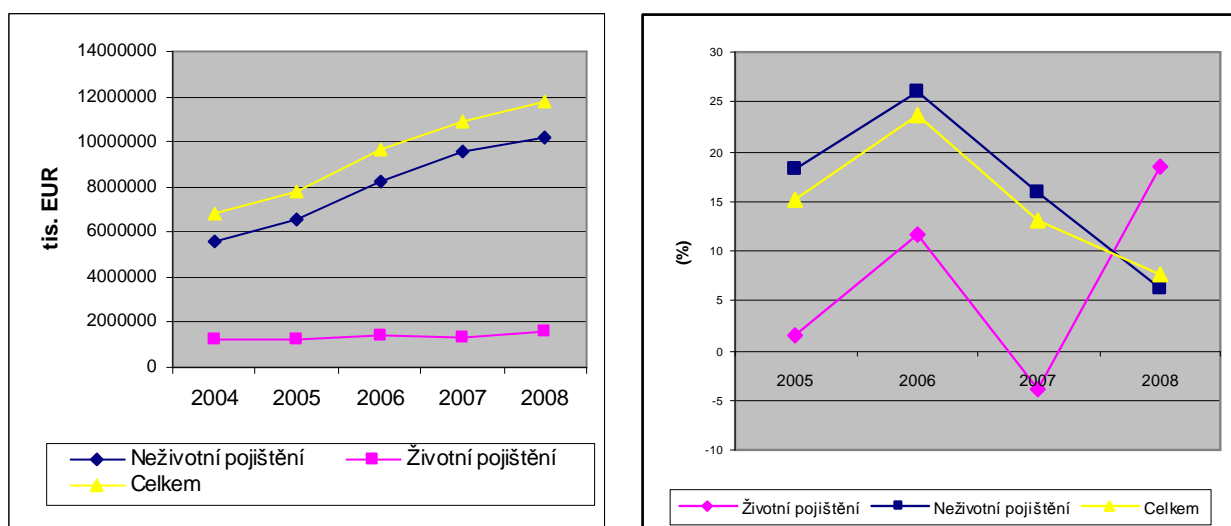
Tab. 4 Vývoj předepsaného pojistného v letech 2004 – 2008 (v tis. EUR)³

	2004	2005	2006	2007	2008	index 08/04
Životní	556 921	565 141	630 569	605 827	717 208	1,29
Neživotní	2 530 758	2 991 501	3 768 367	4 368 226	4 642 887	1,83
CELKEM	3 087 679	3 556 642	4 398 936	4 974 053	5 360 096	1,74

Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

V tabulce 4 můžeme vidět velikost předepsaného pojistného. Celková výše předepsaného pojistného v roce 2008 v odvětví neživotního pojištění je EUR 4 642 887 tis. Celková výše předepsaného pojistného v odvětví životního pojištění je EUR 717 208 tis. V roce 2008 oproti roku 2004 došlo k růstu celkového předepsaného pojistného o 74 %.

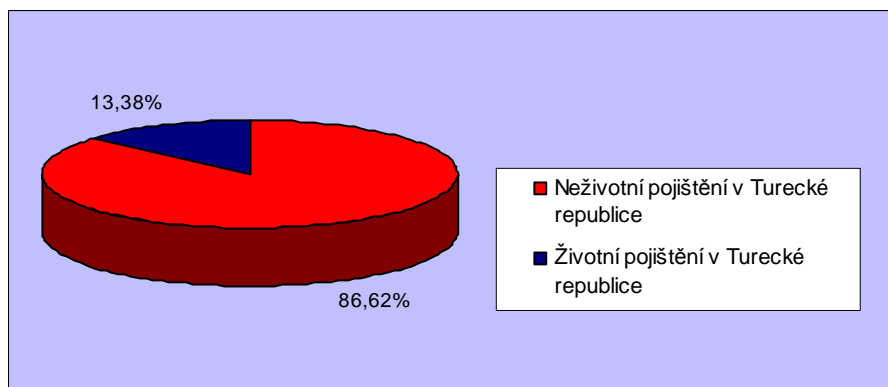
Obrázek 9 zachycuje vývoj předepsaného pojistného a jeho tempa růstu. Je patrné, že dochází ke stálému růstu předepsaného pojistného u neživotního pojištění. Jeho největší růst nastal v roce 2006, kdy došlo oproti roku 2005 k růstu o 25,97 %. U životního pojištění došlo k poklesu předepsaného pojistného v roce 2007, a to o 3,92 %. V dalším roce byl zaznamenán velký růst, a to o 18,39 %.

Obr. 9 Vývoj předepsaného pojistného (v tis. EUR) a jeho tempa růstu (v %) v letech 2005 – 2008

Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

³ Pro výpočet ukazatelů byl použit kurz CBRT ze dne 30.10.2009. Kurz: 2,1977 TL/EUR.

Obr. 10 Podíl životního a neživotního pojištění v Turecké republice v roce 2008
Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

Na obrázku 10 můžeme vidět, že v Turecké republice převládá podíl neživotního pojištění, který představuje 86,62 %. Podíl životního pojištění představuje 13,38 %.

Podle předepsaného pojistného je možné sestavit pořadí komerčních pojišťoven a koncentraci pojistného trhu v příslušném roce. Následující tabulka 5 ukazuje velikost předepsaného pojistného prvních deseti pojišťoven na pojistném trhu v roce 2008. Deset největších pojistitelů ovládá 63,84 % trhu, pět největších 41,1 % trhu. Podstatné ovšem je, že tržní podíl největší pojišťovny na tureckém pojistném trhu v roce 2008 je 10,48 %. V pořadí druhá pojišťovna má podíl jen o málo desetin procent nižší.

Tab. 5 Prvních 10 pojišťoven v Turecké republice podle předepsaného pojistného a koncentrace pojistného trhu v roce 2008⁴

Pojišťovna	Předepsané pojistné v mld. EUR	Tržní podíl v %
Axa	0,56	10,48
Anadolu	0,53	9,86
Allianz	0,41	7,69
Ak Sigorta	0,38	7,04
Gunes	0,32	6,03
Ergo Isvicre	0,32	5,93
Yapi Kredi	0,29	5,36
Basak Groupama	0,24	4,45
Eureko	0,22	4,06
T.Genel	0,16	2,94
Podíl 5 největších pojišťoven	-	41,1
Podíl 10 největších pojišťoven	-	63,84

Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

Vyspělé země mají největší podíl na celosvětovém objemu předepsaného pojistného s 88 %. Rozvojové země zvýšily v roce 2008 svůj podíl o jeden bod na 12 %.

Pojištěnost

Je jedním ze základních ukazatelů hodnotících úrovně pojistného trhu. Udává poměr předepsaného pojistného k hrubému domácímu produktu v běžných cenách. V podmínkách tržního hospodářství tento ukazatel vyjadřuje kapacitu pojistného trhu. Další ukazatel, který se používá k hodnocení pojištěnosti, je velikost předepsaného pojistného na jednoho obyvatele. Oba tyto ukazatele se vypočítávají jak za celý pojistný trh, tak odděleně pro životní a neživotní pojištění. [1]

⁴ Pro výpočet ukazatelů byl použit kurz CBRT ze dne 30.10.2009. Kurz: 2,1977 TL/EUR.

Tab. 6 Vývoj pojištěnosti na tureckém pojistném trhu v letech 2004 – 2008 (v %)

	2004	2005	2006	2007	2008
Celková pojištěnost	1,21	1,2	1,28	1,28	1,24
životní pojištění	0,22	0,19	0,18	0,16	0,17
neživotní pojištění	0,99	1,01	1,09	1,12	1,07

Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, TURKSTAT, vlastní zpracování.

Hodnoty pojištěnosti v tabulce 6 zachycují stagnující tempo. Pojištěnost životního pojištění v posledních 5 letech klesala, avšak pojištěnost neživotního pojištění mírně rostla. V roce 2008 pojištěnost neživotního pojištění zase mírně klesla, stejně tak u životního pojištění od roku 2007 pojištěnost klesala.

Tab. 7 Předepsané pojistné na obyvatele v letech 2004 – 2008 ^{5 6} (v EUR)

	2004	2005	2006	2007	2008	Index 08/04
Celkové předepsané pojistné	43,68	49,60	60,52	71,44	75,99	1,74
neživotní pojištění	35,95	41,86	51,87	58,70	65,98	1,84
životní pojištění	7,74	7,74	8,65	8,65	10,01	1,29

Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, TURKSTAT, vlastní zpracování.

Předepsané pojistné na obyvatele, zachycené v tabulce 7, vyplývá z údajů v tabulce 4. Tyto hodnoty budou použité pro porovnání s Českou republikou, protože právě předepsané pojistné na obyvatele má pro porovnání vyšší vypovídací hodnotu.

⁵ Pro výpočet ukazatelů byl použit kurz CBRT ze dne 30.10.2009. Kurz: 2,1977 TL/EUR.

⁶ K 31.12.2008 je stav obyvatel 71 517 100.

Pro průmyslové i pro rozvojové země je předepsané pojistné na obyvatele životního pojištění v roce 2008 větší než v neživotním pojištění. Oblasti jako jsou Severní Amerika, Latinská Amerika, Karibik, centrální a východní Evropa, jižní a východní Asie produkují více neživotního pojištění. Následující tabulka 8 tuto skutečnost zachycuje. [9][15]

Tab. 8 Předepsané pojistné na obyvatele pro průmyslové a rozvojové země
v roce 2008 (v EUR)⁷

	Životní	Neživotní	Celkově
Průmyslové země	1445,46	999,12	2466,03
Severní Amerika	1251,84	1439,11	2690,95
Západní Evropa	1364,37	800,65	2165,01
Průmyslové, asijské ekonomiky	1651,35	489,37	2140,73
Oceánie	864,53	668,22	1532,69
Rozvojové země	31,98	28,33	60,31
Jižní a východní Asie	31,71	12,48	44,19
Latinská Amerika a Karibik	46,21	72,39	118,60
Centrální a východní Evropa	53,23	148,62	201,85
Afrika	25,91	11,54	37,51
Východní Asie	19,56	54,85	74,41
Svět	249,41	178,24	427,65

Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

⁷ Pro výpočet ukazatelů byl použit kurz CBRT ze dne 30.10.2009. Kurz: 1,4823 EUR/USD.

3.3.2 Další ukazatele

Informace, které přinášejí o úrovni pojistného trhu základní ukazatelé, jsou doplňovány dalšími ukazateli.

Tato část obsahuje data o počtu pojišťoven a soukromých penzijních společností, dále se budu zabývat počtem zaměstnanců v oblasti pojišťovnictví a počtem pojistných smluv.

Vysoký potenciál pojistitelnosti v Turecku a rychlé zlepšení sektoru pojišťovnictví a sektoru penzijního připojištění směřuje turecký pojistný trh k zahraničním investorům. Vzhledem k tomu, že je pojistitelnost už v zemích investorů nasycená, zahraniční investoři spíše investují v rozvojových zemích a cítí příležitost v tureckém sektoru pojišťovnictví, která začala v roce 2006 a pokračovala růstem v roce 2007 a 2008.[9] [15]

Tabulka 9 vyjadřuje skutečnost, že je v Turecké republice na konci roku 2008 61 pojišťoven a penzijních společností, z toho je 36 neživotních, 24 životních pojišťoven/penzijních společností a 1 zajišťovna. Celkem má ale licenci na provozování činnosti 62 společností. Jedna zajišťovna nevykazuje žádnou svou činnost. V oblasti pojištění a důchodového zabezpečení bylo do konce roku 2008 41 z 62 společností se zahraničním kapitálem. Z toho 22 neživotních a 19 životních/penzijních.

Tab. 9 Vývoj počtu pojišťoven a zajišťoven v letech 2004 – 2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Celkem pojišťoven a zajišťoven	59	55	55	61	62
neživotní pojišťovny	33	32	32	35	36
životní pojišťovny a penzijní společnosti	23	21	21	24	24
zajišťovny	3	2	2	2	2
Z toho pojišťovny se zahraničním kapitálem	16	20	24	35	41
neživotní pojišťovny	9	11	14	19	22
životní pojišťovny a penzijní společnosti	7	9	10	16	19

Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

Na tureckém pojistném trhu působí následující pojišťovny a zajišťovny. Mezi zajišťovny patří ARTI REASÜRANS A.Ş. a MİLLİ REASÜRANS T.A.Ş. Mezi pojišťovny patří Acıbadem Sağlık ve Hayat Sigorta A.Ş., Aksigorta A.Ş., Aig Sigorta A.Ş., American Life Hayat Sigorta A.Ş., Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi, Anadolu Hayat Emeklilik A.Ş. Pokud bych měla vybrat pojišťovny, které jsou zastoupeny i v České republice, tak mezi ně patří například pojišťovny Axa, Aviva, Generali a Allianz. [37]

Tabulka 10 ukazuje, že v sektoru pojišťovnictví pracuje na konci roku 2008 16 069 zaměstnanců.

Tab. 10 Počet zaměstnanců v sektoru pojišťovnictví v letech 2004 – 2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Počet zaměstnanců	12 140	12 851	13 617	15 138	16 069
Neživotní pojišťovny	6 147	6 349	6 913	7 553	8 406
Životní/penzijní společnosti	5 801	6 317	6 512	7 384	7 460
Zajišťovny	192	185	192	201	203

Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

Zatímco počet pojištění v odvětví neživotního pojištění postupně roste, růst v odvětví životního pojištění fluktuuje už několik let. V důchodovém systému dávají jednotlivci většinou přednost zapojením do soukromého důchodového systému. Mnoho soukromého pojištění lidé převádějí na životní pojištění do penzijního systému. To se odrazilo v posledních letech v poklesu počtu smluv v životním pojištění. [9] [15]

Tab. 11 Počet uzavřených pojistných smluv v letech 2006 – 2008

	2006	2007	2008
Celkem	41 962 700	45 536 902	52 418 746
životní pojištění	5 654 337	6 631 637	7 515 924
neživotní pojištění	36 308 363	38 905 265	44 902 822

Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

V tabulce 11 je zachycen vývoj počtu uzavřených pojistných smluv, který každý rok roste. V roce 2008 tento počet oproti roku 2007 vzrostl o 15,11 %. V tabulce je dále celkový počet pojistných smluv rozdělen na pojistné smlouvy uzavřené v životním a neživotním pojištění.

3.4 Pojišťovnictví ve finančním systému

V následující části se budu zabývat finančním trhem a jeho součástí – sektorem pojišťovnictví.

Finanční trh je systém ekonomických vztahů a institucí, které zprostředkovávají soustředění, alokaci a realokaci volných finančních prostředků prostřednictvím finančních instrumentů. Na tomto trhu se soustřeďuje poptávka a nabídka po finančních instrumentech, kterými jsou platební prostředky, cenné papíry, devizy, pojistná ochrana a další. [1]

Celkový objem finančních aktiv v Turecku dosáhl v prosinci 2008 EUR⁸ 426,35 mld.. [9]
[15]

Z následující tabulky 12 lze vidět, že v prosinci 2008 představuje bankovní sektor 78,2 % (bez CBRT) na finančním trhu. Podíl odvětví pojišťovnictví představuje 3 %. Struktura tureckého finančního sektoru je převážně bankovní, následuje pojišťovnictví a podílové fondy.

Tab. 12 Turecký finanční sektor a jeho rozvaha v letech 2004 – 2008 (v mld. EUR)

	2004	2005	2006	2007	2008
CBRT ⁹	31,8	38,3	44,4	45,4	48,3
Banky	133,5	173,1	212,5	247,5	311,8
Pojišťovny, zajišťovny, penzijní fondy	4,5	6,6	7,9	10,0	11,9
Cenné papíry, podíl. fondy	10,4	12,5	9,4	11,2	10,2
Leasingové společnosti	2,9	2,6	4,3	5,8	7,3
Faktoringové společnosti	1,7	2,3	2,7	3,1	3,3
Spotřebitelské, finanční společnosti	0,6	1,1	1,4	1,7	2,0
Zprostředkovatel cenných papírů	0,4	1,1	1,1	1,7	1,8
Investice do nemovitostí	0,6	0,9	1,1	1,7	1,8
Investiční cenné papíry	0,1	0,2	0,2	0,3	0,3
Celkem	186,5	238,7	285,0	328,3	398,7

Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

Celková aktiva tureckého pojišťovnictví, včetně penzijních a zajišťovacích společností, vzrostla k 31. prosinci 2008 na EUR 11,9 mld. a zvýšila se o 19 %. Jejich podíl na HDP se zvýšil o 0,2 bodu. I když se podíl pojistného na HDP snížil o 0,6 bodu, podíl soukromých penzijních fondů na HDP vzrostl díky svému rychlému růstu o 0,1 %. [9]

⁸ Pro výpočet ukazatelů byl použit kurz CBRT ze dne 30.10.2009. Kurz: 2,1977 TL/EUR.

⁹ Centrální banka Turecké republiky (Central Bank of the Republic of Turkey).

3.5 Instituce v sektoru pojišťovnictví

K hlavním dvěma institucím, které působí v pojišťovnictví, patří Association of the Insurance and Reinsurance Companies of Turkey - AIRCT (Asociace pojišťoven a zajišťoven v Turecku) a Undersecretariat of Treasury Insurance Supervision Board – ISB (Dozorčí pojišťovnická rada působící v rámci ministerstva financí). [9] [15]

V sektoru pojišťovnictví existují další instituce:

- Turecký pojišťovací pool proti katastrofám (TCIP),
- Penzijní monitorovací centrum (EGM),
- Pojišťovací informační centrum motorových vozidel (TRAMER),
- Dopravní záruka účtu pojištění,
- Turecká pojišťovací kancelář motorových vozidel,
- Zemědělský pojišťovací pool (TARSIM).

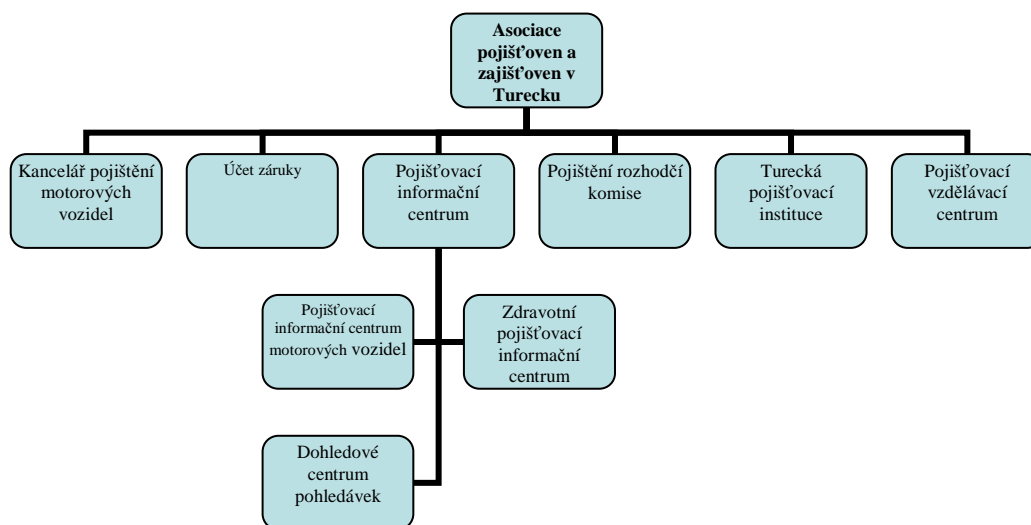
3.5.1 Asociace pojišťoven a zajišťoven

V roce 1900 se pojišťovny působící v Turecku rozhodly společně vytvořit profesionální organizaci a založit "Sdružení pojistitelů Turecka", které mělo 81 členů a všechny byly zahraniční společnosti.

Po vyhlášení Turecké republiky v roce 1923 bylo toto sdružení zrušeno a v roce 1924 byl založen „Klub pojistitelů“, který byl později přejmenován na "Ústřední kancelář pojistitelů". V roce 1952 založili někteří členové kanceláře "Tureckou asociaci pojišťoven." Ve stejném roce se Ústřední kancelář pojistitelů přejmenovala na "Kancelář pojistitelů v Turecku". V roce 1954 se obě organizace sloučily a vznikl název "Sdružení pojišťoven a zajišťoven v Turecku". V roce 1975 Sdružení přijalo název, který se používá dnes, „Turecká asociace pojišťoven a zajišťoven“.

Nový zákon o pojišťovnictví označuje Asociaci jako právní subjekt, založený za účelem vývoje pojišťovací činnosti, posilování solidarity mezi pojišťovnami a odstranění nekalé soutěže mezi členy. [21]

V následujícím obrázku 11 lze vidět strukturu Asociace pojišťoven a zajišťoven v Turecké republice.

Obr. 11 Struktura Asociace pojišťoven a zajišťoven v Turecké republice

Zdroj: Asociace pojišťoven a zajišťoven [online]. [cit. 29.10.2009], vlastní zpracování Dostupné z: http://eng.tsrstb.org.tr/index.php?option=com_content&task=category§ionid=5&id=31&Itemid=227.

3.5.2 Dozorčí pojišťovnická rada působící v rámci ministerstva financí

ISB byla založena v roce 1963 a jejím cílem je dohlížet na FO a PO, které působí na pojistném trhu. ISB je začleněna v organizační struktuře ministerstva financí jako ústřední orgán, který vykonává dohled nad sektorem pojišťovnictví.

Podle zákona ISB vykonává veškerý dohled, který souvisí s výkonem činností pojišťoven a zajišťoven a působí na tureckém trhu. Rada dohlíží na pojišťovací a zjišťovací zprostředkovatele, znalce a další osoby operující na pojistném trhu. [38]

3.5.3 Turecký pojišťovací pool proti katastrofám (TCIP)

Na tureckém pojistném trhu existují dva pooly, a to Turecký pojišťovací pool proti katastrofám, který je na tureckém pojistném trhu velmi významný a kterého bych si chtěla blíže všimnout, a tím dalším je Zemědělský pojišťovací pool.

Přetrvávající možnosti vzniku přírodních katastrof se staly od konce roku 1990 skutečným impulsem pro tureckou vládu, což nakonec vedlo k vytvoření Tureckého pojišťovacího poolu proti katastrofám, tzv. „Turkish Catastrophe Insurance Pool“ (TCIP). Hlavním důvodem zavedení TCIP byl vážný stav ze vznikajících četných přírodních katastrof a z velmi malého množství pojištění proti katastrofám. V roce 2000 TCIP poskytoval pojištění pro více než 2 miliony domácností a stal se tak největším pojišťovacím programem v zemi. Po čtyřech letech se TCIP stal jedním z nejvíce důvěryhodných značek v tureckém pojištění průmyslu a jedním z největších pojišťovacích poolů proti katastrofám na světě. Jeho úspěch také přinesl mezinárodní uznání, které inspiruje více než tucet zemí z celého světa. Zkušenosti z TCIP byl také kritickým momentem pro Světovou banku, protože musela změnit přístup k přehodnocování plánování řízení rizik. [22]

Díky zemětřesení Marmara, ke kterému došlo dne 17. srpna 1999, došlo k regulaci povinného pojištění proti zemětřesení a ke snížení rizika na minimum.

Díky pravomoci zákona o nařízení přijmout preventivní opatření pro katastrofická rizika a ke snížení rizika poškození byl vydán Zákon o povinném pojištění proti zemětřesení. Pod číslem 587 je zveřejněn v Ústředním věstníku 23919 ze dne 27. prosince 1999. Od 27. září 2000 se toto pojištění stalo povinným pro všechna obydlí. Turecký pojišťovací pool proti katastrofám je právní subjekt, který začal fungovat od 27. září 2000.

Povinné pojištění proti zemětřesení může být pouze písemné, uzavřené autorizovanými pojišťovnami a jejich pobočkami, jménem a na účet TCIP.

Většina prostředků je investována do bankovních termínovaných vkladů. [15]

V tabulce 13 jsou vyjádřeny základní ukazatelé TCIP v roce 2008. Do těchto ukazatelů patří počet pojištění, pojistné krytí, příjem z pojistného, průměrné pokrytí a vyplacené provize.

Tab. 13 Základní ukazatelé TCIP v roce 2008

Počet pojištění	2 843 608
Pojistné krytí (TL)	148 111 123 205
Příjem z pojistného (TL)	272 622 834
Průměrné pokrytí (TL)	52 086
Vyplacené provize (TL)	45 450 500

Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

Následující tabulka 14 zachycuje počet zemětřesení v jednotlivých letech, počet pohledávek a zaplacené ztráty. Celkově zaplatil pojistný pool v letech 2000 – 2008 na ztrátách TL 19,13 milionů. Z této částky bylo TL 5,2 milionů zaplaceno za zemětřesení v roce 2005. [16]

Tab. 14 Počet zemětřesení a zaplacené ztráty v letech 2000 – 2008

Rok zemětřesení	Počet zemětřesení	Počet pohledávek	Zaplacené ztráty (TL)
2000	1	6	23 022
2001	17	338	127 497
2002	21	1 558	2 284 835
2003	20	2 504	5 203 990
2004	31	587	768 927
2005	41	3 485	8 043 617
2006	22	495	1 286 263
2007	29	854	973 603
2008	36	397	416 785
Celkem	218	10 224	19 128 539

Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

4 Produktová struktura tureckého pojistného trhu

Podle tureckých právních předpisů existují souběžně s celosvětovým pojištěním dva hlavní segmenty pojištění, a to životní a neživotní.

V následující tabulce 15 lze vidět rozdělení jednotlivých druhů pojištění a počet pojišťoven, které mají licenci na provozování této činnosti.

Tab. 15 Rozdělení životního a neživotního pojištění

Neživotní pojištění	Počet pojišťoven	Životní pojištění	Počet pojišťoven
Zdraví	26	Život	22
Úraz	28	Zdraví	8
Vozidla na pozemních komunikacích	27	Úraz	22
Železniční vozidla	27	Svatba/narození	20
Letecká vozidla	27	Kapitálové umožení	19
Plavební vozidla	27	Investiční fond	19
Přeprava	27		
Požár	27		
Všeobecná náhrada škody	27		
Odpovědnost vozidel na pozemních komunikacích	25		
Odpovědnost leteckých vozidel	27		
Odpovědnost plavebních vozidel	27		
Obecná odpovědnost	27		
Úvěrové	12		
Veřejná záruka	27		
Finanční ztráta	25		
Právní ochrana	18		
Podpora	1		

Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

Z následující tabulky 16 lze vidět, že na tureckém pojistném trhu převládá pojištění odpovědnosti vozidel na pozemních komunikacích, které je pojištěním povinným. Ke konci roku 2008 bylo uzavřeno přibližně 10,7 miliónů pojistných smluv. Toto číslo je vzhledem k tomu, že se jedná o pojištění povinné, velmi malé. Po konzultaci s panem Kandirem jsem se dozvěděla, že lidé v Turecku často nedbají na povinnost se pojistit a proto je toto číslo tak malé. Souvisí to i se stínovou ekonomikou, kterou jsem se zabývala v kapitole 2.2.

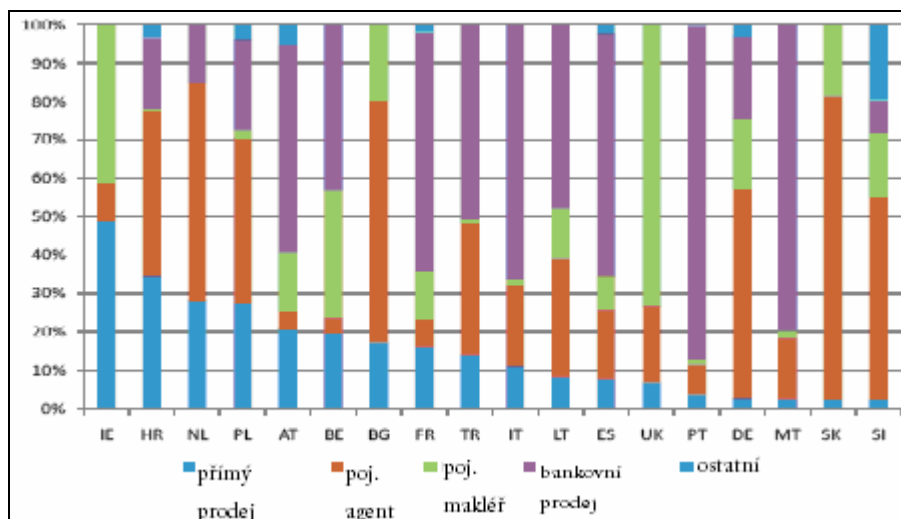
Tab. 16 Vybrané druhy pojištění z hlediska počtu pojistných smluv v roce 2008

Odvětví	Počet pojistných smluv
Odpovědnost vozidel na pozemních komunikacích	10 659 844
Katastrofa	8 872 023
Život	7 515 924
Kasko	3 830 119
Právní ochrana	3 557 746

Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

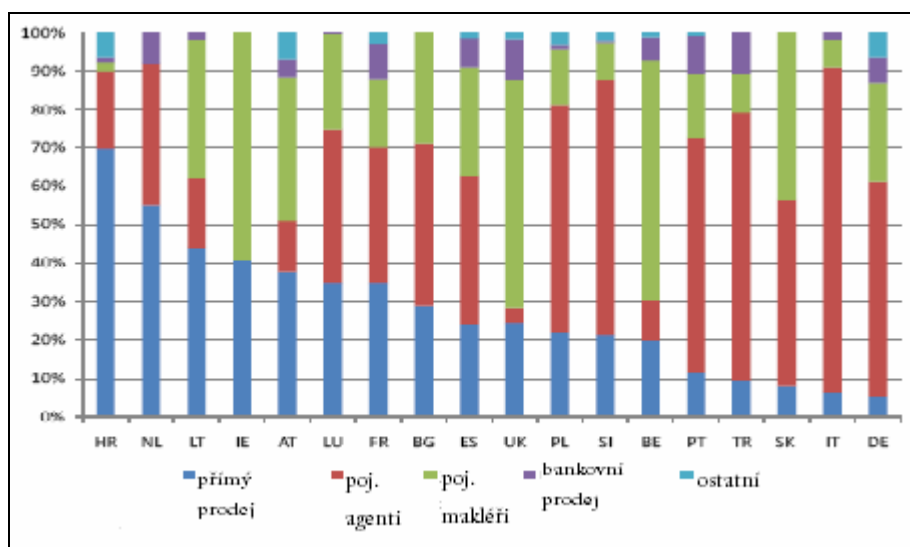
4.1 Distribuční kanály v odvětví životního a neživotního pojištění

Na základě údajů z Evropské federace pojišťoven a zajišťoven lze předložit údaje, které se týkají distribučních kanálů v oblasti životního a neživotního pojištění. V následujících obrázcích je rozděleno životní a neživotní pojištění ve vybraných státech v Evropě podle distribučních kanálů, které toto pojištění prodávají. Z obrázku 12 můžeme vidět, že je v Turecku životní pojištění prodáváno zejména bankami, a to z 51 % a následují pojišťovací agenti s podílem 40 %. Produkty z oblasti neživotního pojištění, které zobrazuje obrázek 13, jsou prodávány zejména pojišťovacími agenty, a to ze 70 %. Celkově lze tedy říci, že zatímco je životní pojištění prodáváno zejména prostřednictvím bank, neživotní pojištění je prodáváno zejména pojišťovacími agenty. [42]

Obr. 12 Distribuční kanál v oblasti životního pojištění v roce 2007¹⁰

Zdroj: Evropský pojišťovací výbor [online]. [cit. 30.10.2009]. Dostupné z: <http://www.cea.eu/index.php?page=european-insurance-in-figures>.

Obr. 13 Distribuční kanál v oblasti neživotního pojištění v roce 2007¹⁰

Zdroj: Evropský pojišťovací výbor [online]. [cit. 30.10.2009]. Dostupné z: <http://www.cea.eu/index.php?page=european-insurance-in-figures>.

¹⁰ Nizozemsko (NL) – poj. agenti také zahrnují poj. makléře
Bulharsko (BG), Španělsko (ES), Slovensko (SK) – data z roku 2006

4.2 Pojištění motorových vozidel

4.2.1 Odpovědnostní pojištění za škody při provozu vozidel

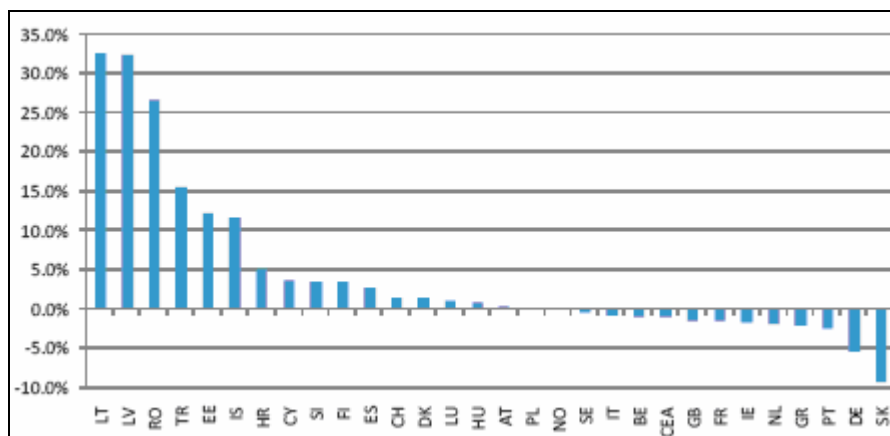
Toto pojištění je v Turecké republice provozováno jako pojištění povinné. Na základně tohoto pojištění má pojištěný právo, aby za něho pojišťovna uhradila škodu, za kterou pojištěný odpovídá těm, kteří utrpěli škodu v souvislosti s provozem motorového vozidla pojištěného. Vlastník vozidla je povinen uzavřít toto pojištění u některého z pojistitelů, kteří obdrželi licenci k provozování tohoto pojištění. V tomto pojištění jsou sjednány limity pro výplatu pojistného plnění. [2]

Počet společností provozujících pojištění motorových vozidel

Počet společností působících na evropském trhu v pojištění motorových vozidel (odhadujeme z počtu 22 zemí, které představují 94 % z přijatého pojistného) neustále klesá. V průběhu posledních deseti let z 1634 v roce 1998 na 1250 v roce 2006. To představuje průměrný pokles o 3 % za celé období.

Výše pojistného

Příjem pojistného z tohoto odvětví neživotního pojištění je EUR 127,2 miliard a řadí se mezi největší kategorii v oblasti neživotního pojištění, která představuje 31 % z pojistného. V roce 2006 tato oblast podnikání zaznamenala záporný růst o 1 % (očištěné inflace) už druhý rok po sobě i přes zvyšující se počet pojištěných vozidel. Důvodem poklesu je zejména konkurence mezi pojišťovnami. [42]

Obr. 14 Míra růstu pojištění motorových vozidel ve vybraných zemích v roce 2006

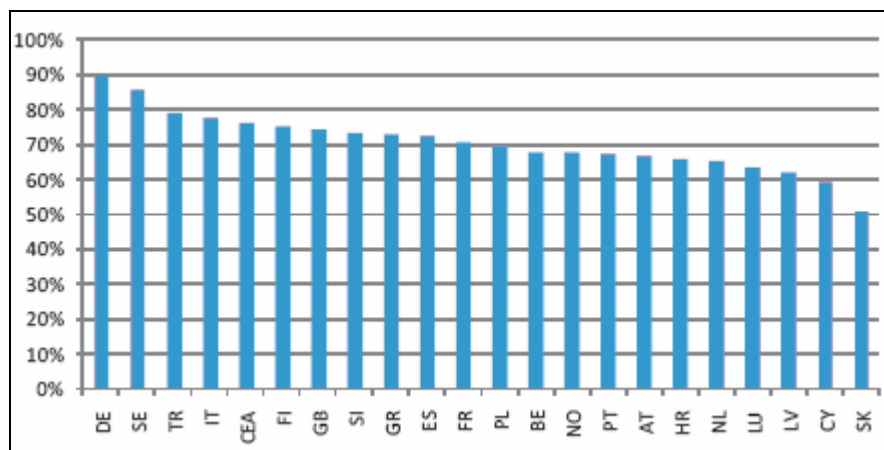
Zdroj: Evropský pojišťovací výbor [online]. [cit. 30.10.2009]. Dostupné z:
<http://www.cea.eu/index.php?page=european-insurance-in-figures>.

Z obrázku 14 vidím, že se v roce 2006 Turecko řadí mezi státy, ve kterých došlo k růstu tohoto pojištění přibližně o 15 % .

Škodovost

Z počátku je důležité vysvětlit, co to vůbec škodovost je. Je to ukazatel, který je konstruovaný jako poměr vyplaceného pojistného plnění ku předepsanému (přijatému) pojistnému. Tento ukazatel se udává v procentech. Může se členit na škodovost životního a neživotního pojištění. Z dlouhodobého hlediska však není dobré, aby tento ukazatel přesahoval hranici 100 %.

Míra škodovosti vykazuje některé odchylky, které jsou způsobeny rozdílnostmi mezi jednotlivými státy. Například v Německu je míra škodovosti 86,7 % a v Lotyšsku 53 %. Výjimku tvoří nové členské státy nebo státy mimo EU, které mají velmi nízkou úroveň míry škodovosti. Ostatní státy mají míru škodovosti okolo 70 %. [42]

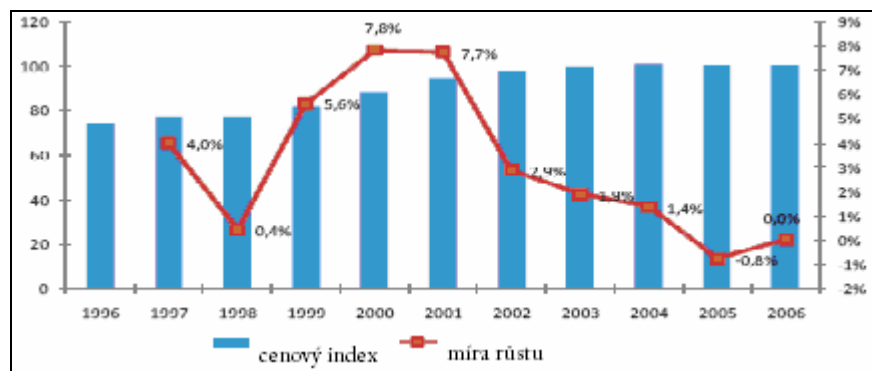
Obr. 15 Míra škodovosti ve vybraných zemích v roce 2006

Zdroj: Evropský pojišťovací výbor [online]. [cit. 30.10.2009]. Dostupné z: <http://www.cea.eu/index.php?page=european-insurance-in-figures>.

Z obrázku 15 vidím, že míra škodovosti v Turecku je okolo 79 %, což je v porovnání s ostatními vybranými evropskými státy vysoké číslo. Avšak ve srovnání s Německem a Švédskem je toto procento nižší.

Cenový index pojištění přepravy

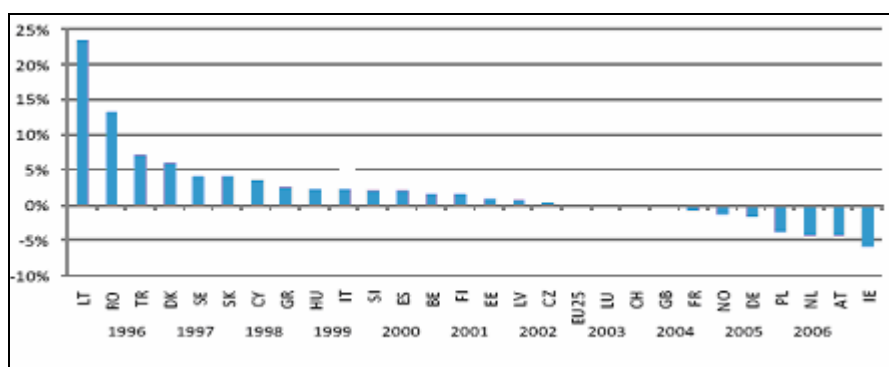
Cenový index pojištění přepravy, který poskytl Eurostat, nabízí ilustraci nedávné soutěže o pojištění motorových vozidel mezi pojišťovnami v Evropě, kterou znázorňuje obrázek 16. Po několika slabých letech a po neustálém zpomalování růstu tento index poprvé poklesl v roce 2005, kdy byl -0,8 %. V roce 2006 ve srovnání s rokem 2005 k žádné změně nedošlo. [42]

Obr. 16 Cenový index pojištění přepravy v roce 2006

Zdroj: Evropský pojišťovací výbor [online]. [cit. 30.10.2009]. Dostupné z: <http://www.cea.eu/index.php?page=european-insurance-in-figures>.

Následující obrázek 17 zachycuje míru růstu cenového indexu pojištění přepravy v letech 2005 a 2006 a zobrazuje odlišnou situaci v jednotlivých evropských zemích. Tempo růstu v roce 2006 bylo nižší než 5 % ve všech zemích s výjimkou Litvy, Rumunska, Turecka a Dánska. V Turecku došlo k růstu cenového indexu o 7 %. Na druhém konci žebříčku zaznamenala většina největších západoevropských zemí pokles cen pojištění přepravy. Největší pokles byl zaznamenán v Irsku, kde v roce 2006 byl -5,9 % a navazuje na pokles v roce 2005, kde byl 7,7 %. Je tedy vidět, že nejnižší tempo růstu lze nalézt více na zralých a nasycených trzích, které mají dlouholeté zkušenosti z oblasti pojištění motorových vozidel a kde je hospodářský růst nižší než v nových členských státech.

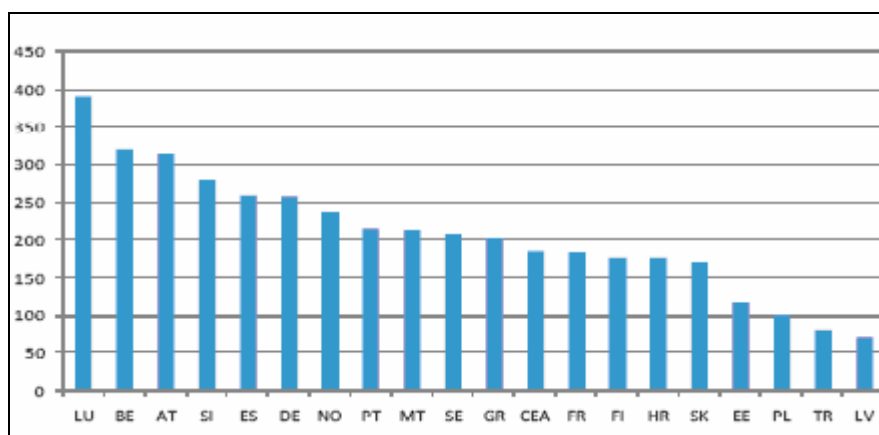

Obr. 17 Odchylka cenového indexu pojištění přepravy v letech 2005 a 2006

Zdroj: Evropský pojišťovací výbor [online]. [cit. 30.10.2009]. Dostupné z: <http://www.cea.eu/index.php?page=european-insurance-in-figures>.

Průměrná výše pojistného

Průměrnou výši pojistného lze vypočítat pomocí poměru mezi příjmem pojistného a počtu pojištěných. Tento cenový indikátor vykazuje velké rozdíly mezi evropskými zeměmi. V Lucembursku je výše pojistného dvakrát vyšší než je průměr, zatímco v Lotyšsku je výše pojistného menší než 40 % průměru. Obecně lze říci, že nejvyšší výše pojistného je v západních zemích, zatímco nejnižší výše pojistného je ve východních zemích. [42]

Obr. 18 Výše pojistného z pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla v roce 2006 (v EUR)

Zdroj: Evropský pojišťovací výbor [online]. [cit. 30.10.2009]. Dostupné z: <http://www.cea.eu/index.php?page=european-insurance-in-figures>.

Cena pojištění se v jednotlivých zemích liší, ale liší se i v jednotlivých regionech. Z obrázku 18 lze vidět, že je v Turecku výše pojistného přibližně kolem EUR 80 ročně. Ve srovnání například s Lucemburskem nebo s Belgií je tato cena za pojištění podstatně nižší. V Lucembursku se cena pojištění pohybuje kolem EUR 390 ročně a v Belgii kolem EUR 320 ročně. [13]

4.3 Životní pojištění

Pojišťovny, které provozují životní pojištění v Turecku, zvýšily poskytování služeb v roce 2005 v porovnání s rokem 2004 přibližně o 1,48 %. Pokud vezmeme v úvahu, že míra inflace za rok 2005 byla 8,1 %, došlo k 6 % poklesu v sektoru. To vyplývá z ekonomických a sociálních problémů v Turecku, zejména z nepříznivých účinků povinnosti podat daňové přiznání a ze skutečnosti, že soukromé penzijní společnosti kladou důraz na předmět důchodu v roce jejich studia.

Zmíněné problémy v Turecku vedly k tomu, že došlo k urychlení dokončení právních a administrativních nedostatků. K tomuto urychlení napomohlo i zahájení jednání o vstupu Turecka do Evropské unie, ke kterému došlo v říjnu roku 2005. V tomto roce sice ještě neexistoval zákon o pojišťovnictví, ale tento krok odstartoval vývoj zákona. První zákon o pojišťovnictví, jak již bylo zmíněno výše, vstoupil v platnost 1. 1. 2007. Pokud jde o úmrtnost, která tvoří základ životního pojištění, tak v roce 2005 ještě neexistovala turecká úmrtnostní tabulka.

Přes všechny tyto negativní faktory způsobil vývoj v oblasti komunikace a moderních technologických zařízení zvýšení kvality nabízených služeb. Výsledkem produktivní investice je skutečnost, že téměř všechny společnosti poskytují podíl na zisku vyšší než je míra inflace a zvýšila se hodnota matematických rezerv. Matematické rezervy se zvyšují ze dne na den a v roce 2005 dosáhla úrovně USD 3,5 mld.. V budoucnosti, spolu s vývojem země, bude docházet k navýšení příjmů na osobu a ke zvýšení blahobytu jednotlivců a bude se pravděpodobně zvyšovat počet poskytnutých životních pojištění. Pro dosažení tohoto výsledku bude zapotřebí zvýšit propagaci tohoto produktu.

Za rok 2004 sjednalo v Turecku životní pojištění celkem 5 365 788 osob. V roce 2005 se počet pojištěných zvýšil na 5 640 967 osob. V roce 2005 tak došlo k nárůstu přibližně o 5 %. [42]

4.4 Penzijní připojištění

Stárnoucí populace v Evropě zvyšuje obavy z financování budoucích výdajů na výplatu důchodů. Turecká republika je země, která není zasažena populačním stárnutím. Převažuje zde mladá generace a tato generace nevyvíjí tlak na důchodové systémy. Přesto zde i v kterékoli jiné zemi v Evropě vyvinuly pojišťovací společnosti produkty penzijního připojištění, které mají klíčovou roli v poskytování příjmů.

Analýza dostupných údajů v Evropě ukazuje, že celkový příjem z pojistného všech hráčů na trhu jako jsou stát, pojišťovny, penzijní společnosti a další je více než EUR 1220 mld. Největší část z této částky (69%) se skládá z 1. pilíře, zatímco zbytek je rozdělen mezi 2. a 3. pilíř (18 % a 13 %). [42]

První pilíř se týká všech veřejných důchodových systémů a řídí se hlavně principem „Pay as you go“. Tento princip znamená, že příspěvky na starobní pojištění, které jsou placené výdělečně činnými osobami v běžném kalendářním roce, jsou v tom samém kalendářním roce použity k výplatě důchodů starobním důchodcům. Tento princip je citlivý na poměr počtu starobních důchodů k počtu ekonomicky aktivní populace. Čím vyšší je tento poměr, tím vyšší musí být i pojistné zatížení ekonomicky aktivní populace, má-li se fond úspěšně vyhnout riziku platební neschopnosti. První pilíř zahrnuje sociální pojištění, do kterého kromě důchodového pojištění patří i sociální podpora a sociální pomoc. [39]

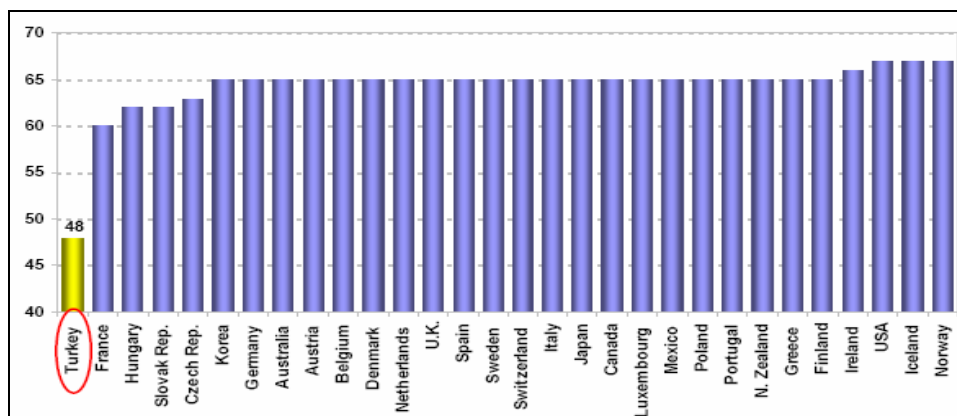
Druhý pilíř se týká penzijního připojištění. Jde většinou o dobrovolné systémy kolektivního pojištění, které jsou organizovány, buď v podnicích pro vlastní zaměstnance, ve skupinách sdružujících různé profese (např. advokáty, notáře, lékárníky) nebo případně v jiných sociálních skupinách vytvořených za tímto účelem. Tyto systémy doplňují důchody vyplácené ze sociálního pojištění a neexistuje pro ně žádná zřizovací povinnost, takže to jsou systémy dobrovolné. [43]

O třetím pilíři mluvíme jako o dobrovolném zdroji pojistné ochrany občana, který plně vychází z jeho soukromé iniciativy a je většinou založen na komerčním přístupu. Jde například o individuální životní nebo důchodové pojištění u komerční pojišťovny nebo o spoření. [43]

Pojišťovny jsou aktivní ve všech pilířích, i když jsou jednotlivé proporce velmi odlišné v každém pilíři. Podíl na trhu pojišťoven je v prvním pilíři pouze 1 %, ve druhém pilíři je to 47 % a ve třetím pilíři je to 91 %. Tyto podíly se výrazně liší v jednotlivých zemích.

Cílem systému každé země je nabídnout jejich starší populaci důstojný důchod, a proto sektor pojišťovnictví úpěnlivě prosí o vývoj druhého a třetího pilíře produktů. To by umožnilo snížení napětí v oblasti veřejných financí a znamenalo by to poskytování dlouhodobých investic pro hospodářství prostřednictvím dlouhodobého horizontu spoření. [42]

Ve většině zemích se věk odchodu do důchodu u žen pohybuje mezi 60 a 65 a u mužů mezi 62 a 65 let. Pokud porovnáme věk odchodu do důchodu u mužů v Turecku s ostatními státy, můžu vidět, že muži odcházejí do důchodu již v 48 letech oproti například Norsku, kdy muži odcházejí do důchodu v 67 letech. Ženy v Turecku odcházejí do důchodu v 45 letech. Toto vyplývá z následujícího obrázku 19. S ohledem na to, že je v Turecku převaha mladé populace, jak již bylo uvedeno v kapitole 2.3, je dostatek ekonomicky aktivního obyvatelstva k tomu, aby pokrylo náklady státu při výplatě důchodu. Je potřeba ale říci, že se v současné době řeší v Turecku velká reforma této problematiky a očekává se, že se změní odchod mužů do důchodu na 63 let a odchod žen do důchodu na 60 let.

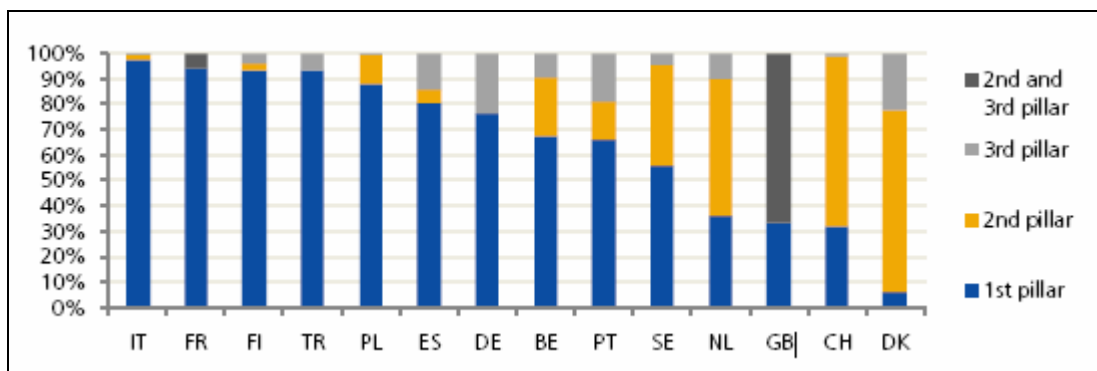
Obr. 19 Důchodový věk mužů v roce 2007

Zdroj: Ministerstvo financí v Turecku [online]. [cit. 5.11.2009]. Dostupné z:
 < http://www.treasury.gov.tr/irj/go/km/docs/documents/Treasury%20Web/Statistics/Economic%20Indicators/egosterge/Sunumlar/Ekonomi_Sunumu_ENG.pdf>.

Pojistné

Celkové pojistné všech hráčů na trhu zahrnuje zaplacené pojistné pojišťovnám, penzijním fondům a bankám na penzijní spoření, ale také příspěvky zaměstnavatelů a zaměstnanců na sociální zabezpečení. V některých zemích, kde nejsou dostupné příspěvky do systému „Pay as you go“, byl příspěvek odhadnut na základně částky vyplacené osobám v důchodu. Toto nepochybně vytváří zkreslení, ale umožňuje provést odhad relativní velikosti každého ze tří pilířů, pokud jde o jejich příspěvek na systém důchodového zabezpečení (financovaný a na základě systému „Pay as you go“).

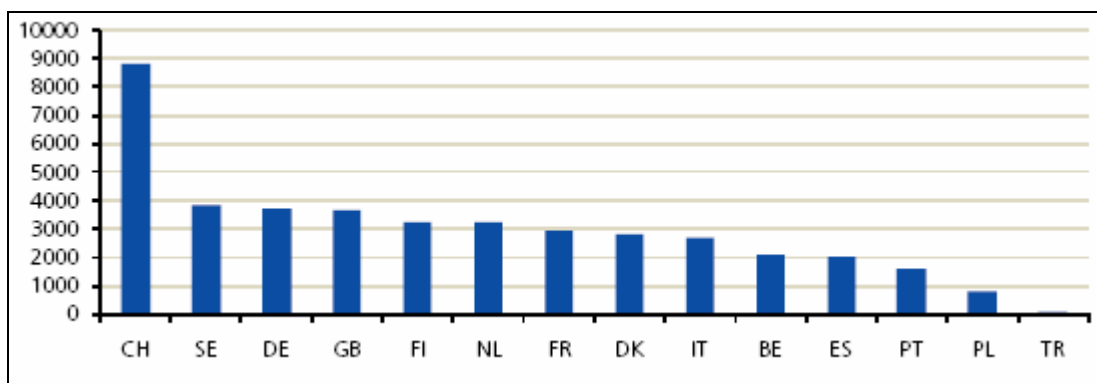
Podle dostupných údajů z 15 zemí je odhadovaná výše celkových příjmů z pojistného všech hráčů nad EUR 1218 miliard a v roce 2005 tak velikost vzrostla o 5,4 %. [42]

Obr. 20 Podíl tří pilířů na celkových příjmech z pojistného v roce 2007¹¹

Zdroj: Evropský pojišťovací výbor [online]. [cit. 30.10.2009]. Dostupné z:
<http://www.cea.eu/index.php?page=european-insurance-in-figures>.

Podíl tří pilířů na celkových příjmech z pojistného, který je znázorněn na obrázku 20, ukazuje, že největší podíl na celkovém přijatém pojistném zaujímá ve většině zemích první pilíř. Turecko je právě jednou z těchto zemí, kde převládá první pilíř.

Obr. 21 Celkové průměrné pojistné na obyvatele v roce 2007¹²

Zdroj: Evropský pojišťovací výbor [online]. [cit. 30.10.2009]. Dostupné z:
<http://www.cea.eu/index.php?page=european-insurance-in-figures>.

¹¹ CH: 3. pilíř je podhodnocený; DE: chybí data pro 2. pilíř; DK: 1. pilíř je podhodnocený, protože neobsahuje podíl ve veřejném plánu; FR, UK, DE, ES: 1. pilíř se odhaduje na základě vyplacených dávek;

¹² IT: data z roku 2003; FR, UK: neexistuje rozdělení mezi 2. a 3. pilířem.
 IT: údaje z roku 2003; ES: 1. pilíř se odhaduje na základě vyplacených dávek; DK: nezahrnuje příspěvky do veřejného důchodového systému; DE: nedostatek údajů pro 2. pilíř.

Z obrázku 21 je vidět, že Švédsko, Švýcarsko, Finsko a Nizozemsko vykazují relativně vysoké příspěvky na obyvatele. Německo a Francie, kde důchodové příjmy spoléhají především na 1. pilíř, také vykazují vysoký poměr. V ostatních zemích, do kterých patří i Turecko, platí metoda „Pay as you go“, neberou dosud v úvahu hledisko stárnoucí populace a příspěvky jsou v této době na nižších úrovních.

Distribuční kanál penzijního připojištění

Asociace pojišťoven a zajišťoven v Turecké republice odhaduje, že přibližně dvě třetiny penzijního připojištění jsou prodávány prostřednictvím tamních bank. Mnoho prodejů je oficiálně registrováno jako přímé od penzijních společností, které ale vznikly přes bankovní zákazníky. [42]

Podle následující tabulky 17, která ukazuje distribuční kanály, má největší podíl v roce 2008 individuální přímý prodej. Velikost příspěvku tohoto prodeje je TL 3,55 miliard.

Tab. 17 Distribuční kanály penzijního připojištění v roce 2008

	Počet pojistných smluv	Velikost příspěvku (TL)
Individuální přímý prodej	1 261 869	3 553 312 320
Firemní přímý prodej	80 653	305 630 210
Agent	196 097	697 031 337
Manažer	71 906	298 914 050
Banky	299 438	500 888 108
Call centrum	4 441	16 399 179
Makléř	18 862	95 520 556
Celkem	1 933 266	5 467 695 761

Zdroj: výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

5 Český pojistný trh

V této kapitole zachytím údaje, které budu moci dále porovnat s tureckým pojistným trhem. Patří mezi ně makroekonomické údaje a ukazatele českého pojistného trhu – předepsané pojistné, koncentrace trhu, pojištěnost, počet pojišťoven a zajišťoven, počet zaměstnanců v sektoru pojišťovnictví a počet uzavřených pojistných smluv.

5.1 Makroekonomické údaje

V následující tabulce 18 lze vidět, že míra růstu HDP v roce 2008 klesla oproti roku 2007 o 3,4 %. Míra inflace naopak od roku 2005 vzrostla, v roce 2008 dosáhla 6,3 %. Míra nezaměstnanosti od roku 2005 klesá a v roce 2008 dosáhla 4,7 %.

Tab. 18 Makroekonomické ukazatele v letech 2005 – 2008 (v %)

	2005	2006	2007	2008
Míra růstu HDP	6,5	6,4	6,5	3,1
Míra inflace	1,9	2,5	2,8	6,3
Míra nezaměstnanosti	7,9	7,2	5,3	4,7

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování.

5.2 Ukazatelé českého pojistného trhu

V této podkapitole rozdělím ukazatele mezi základní a nejvýznamnější ukazatele a další ukazatelé, jak již tomu bylo při analýze tureckého pojistného trhu.

5.2.1 Základní a nejvýznamnější ukazatele

Předepsané pojistné a koncentrace trhu

Následující tabulka 19 zachycuje vývoj předepsaného pojistného v České republice. V roce 2008 byla velikost předepsaného pojistného pro neživotní pojištění EUR 3 033 775 tis. a pro životní pojištění EUR 2 126 790 tis.. V roce 2008 vzrostla velikost předepsaného pojistného oproti roku 2004 o 21 %. [10]

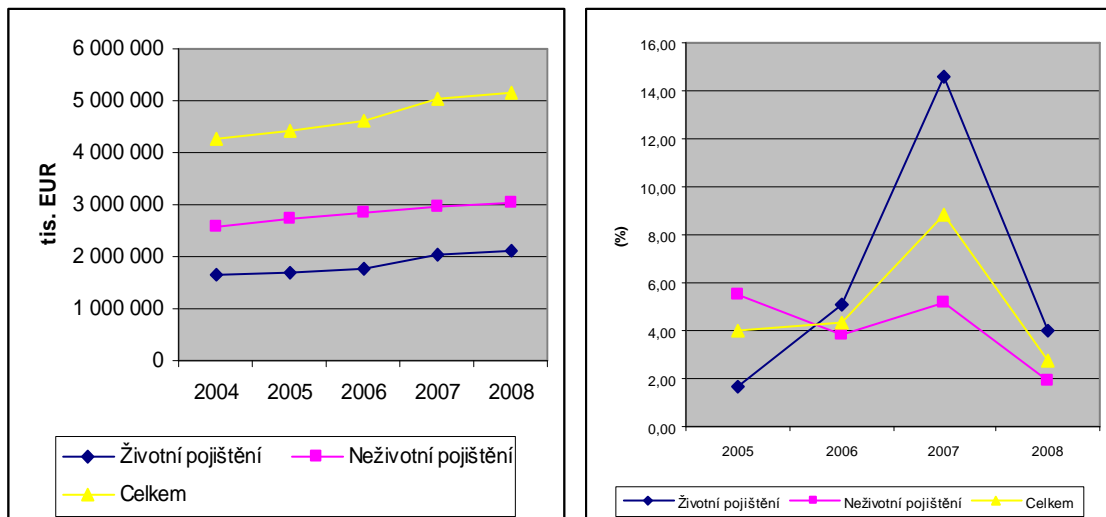
Tab. 19 Vývoj velikosti předepsaného pojistného v letech 2004 – 2008 (v tis. EUR)¹³

	2004	2005	2006	2007	2008	index 08/04
Životní	1 670 168	1 698 631	1 784 749	2 045 752	2 126 790	1,27
Neživotní	2 583 684	2 725 303	2 829 766	2 976 010	3 033 775	1,17
CELKEM	4 253 852	4 423 934	4 614 515	5 021 763	5 160 565	1,21

Zdroj: výroční zpráva ČAP 2008, vlastní zpracování.

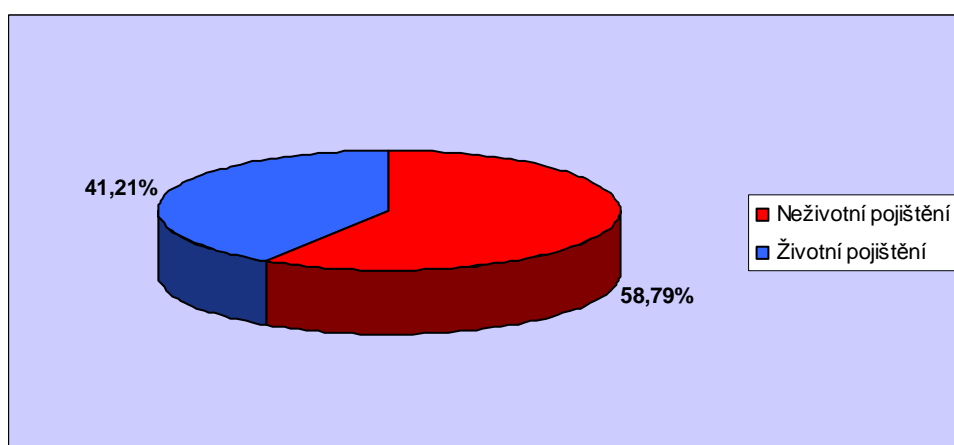
Obrázek 22 zachycuje vývoj předepsaného pojistného a jeho tempa růstu. Je patrné, že dochází ke stálému růstu předepsaného pojistného u neživotního pojištění. Jeho největší růst nastal v roce 2005, kdy došlo oproti roku 2004 k růstu o 5,48 %. U životního pojištění došlo k největšímu růstu v roce 2007, a to o 14,62 %.

¹³ Pro výpočet ukazatelů byl použit kurz ČNB ze dne 30.10.2009. Kurz: 26,465 CZK/EUR.

Obr. 22 Vývoj předepsaného pojistného (v tis. EUR) a jeho tempa růstu (v %) v letech 2005 – 2008

Zdroj: Česká asociace pojišťoven [online]. [cit. 5.11.2009]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/ZobrazFolder.aspx?folder=Lists%2fMenu+Verejneho+webu%2fPojistn%C3%BD+trh>.

Obr. 23 Podíl životního a neživotního pojištění v České republice v roce 2008

Zdroj: Vlastní zpracování z tabulky 20.

Z obrázku 23 lze vidět, že na českém pojistném trhu převládá neživotní pojištění, jeho podíl zaujímá 58,79 %. Životní pojištění zaujímá na pojistném trhu pouze 41,21 %.

Následující tabulka 20 zachycuje velikost předepsaného pojistného prvních 10 pojišťoven v České republice a koncentraci trhu v roce 2008. Deset největších pojistitelů ovládá 89,8 % trhu, pět největších 70,81 % trhu. Tržní podíl největší pojišťovny pojistného trhu České republiky je v roce 2008 necelých 29 %. V pořadí druhá pojišťovna má podíl o 7 desetín procent nižší. [10]

Tab. 20 Prvních 10 pojišťoven v České republice podle předepsaného pojistného a koncentrace pojistného trhu v roce 2008¹⁴

Pojišťovna	Předepsané pojistné v mld. EUR	Tržní podíl v %
Česká pojišťovna, a.s.	1,53	28,88
Kooperativa pojišťovna, a.s.	1,16	21,97
Allianz pojišťovna, a.s.	0,37	7,05
ČSOB pojišťovna, a.s.	0,36	6,78
Generali pojišťovna, a.s.	0,32	6,13
ING Životní pojišťovna N.V.	0,30	5,65
Pojišťovna České spořitelny, a.s.	0,25	4,78
Česka podnikatelská pojišťovna, a.s.	0,20	3,88
UNIQA pojišťovna, a.s.	0,17	3,13
Axa, životní pojišťovna	0,08	1,55
Podíl 5 největších pojišťoven	-	70,81
Podíl 10 největších pojišťoven	-	89,8

Zdroj: výroční zpráva ČAP 2008, vlastní zpracování.

¹⁴ Pro výpočet ukazatelů byl použit kurz ČNB ze dne 30.10.2009. Kurz: 26,465 CZK/EUR.

Pojištění

Tab. 21 Vývoj pojištěnosti na českém pojistném trhu v letech 2004 – 2008 (v %)

	2004	2005	2006	2007	2008
Celková pojištěnost	4	3,92	3,79	3,76	3,7
životní pojištění	1,57	1,51	1,47	1,53	1,53
neživotní pojištění	2,43	2,42	2,32	2,23	2,18

Zdroj: výroční zpráva ČAP 2008, vlastní zpracování.

Tabulka 21 zachycuje pojištěnost na českém pojistném trhu. I na českém pojistném trhu tento ukazatel vykazuje stagnující tempo. U životního pojištění se tento ukazatel každý rok snižuje, avšak v letech 2007 a 2008 vykazuje stejné výsledky. U neživotního pojištění dochází také k postupnému poklesu v jednotlivých letech a v roce 2008 vykazoval 2,18 %.

Tab. 22 Předepsané pojistné na obyvatele v letech 2004 – 2008 ¹⁵ (v EUR)

	2004	2005	2006	2007	2008
Celkové předepsané pojistné	416,20	431,56	448,57	483,74	493,01
neživotní pojištění	252,79	265,85	275,08	286,67	289,83
životní pojištění	163,41	165,70	173,49	197,06	203,18

Zdroj: výroční zpráva ČAP 2008, vlastní zpracování.

V tabulce 22 lze najít údaje o předepsaném pojistném na obyvatele v jednotlivých letech. Tento ukazatel vyplývá již z předchozí tabulky 19 a bude sloužit pro pozdější porovnání s Tureckou republikou.

¹⁵ Údaje o počtu obyvatel pro jednotlivé roky vyplývají ze stránek ČSÚ.

5.2.2 Další ukazatele

Jedním z dalších ukazatelů je počet pojišťoven a zajišťoven. V České republice bylo v roce 2008 celkem 53 pojišťoven a jedna zajišťovna - Zajišťovna, a.s., ze skupiny Vienna Insurance Group (VIG), které byla v průběhu roku 2008 udělena první licence na českém trhu. [10]

Tab. 23 Vývoj počtu pojišťoven a zajišťoven v letech 2004 – 2008

Pojišťovny a zajišťovny	2004	2005	2006	2007	2008
Tuzemské pojišťovny	33	33	33	34	35
z toho: s převažujícím tuzemským kapitálem	14	13	13	13	11
s převažujícím zahraničním kapitálem	19	20	20	21	23
Pobočky pojišťoven z EU a třetích států	7	12	16	18	18
Zajišťovna	0	0	0	0	1
Celkem	40	45	49	52	54

Zdroj: výroční zpráva ČAP 2008, vlastní zpracování.

Dalším ukazatelem je počet zaměstnanců v sektoru pojišťovnictví, který zachycuje následující tabulka 24. Počet zaměstnanců v roce 2008 vzrostl o 225.

Tab. 24 Počet zaměstnanců v sektoru pojišťovnictví v letech 2006 – 2008

	2006	2007	2008
Počet zaměstnanců	14 007	13 996	14 221

Zdroj: výroční zpráva ČAP 2008, vlastní zpracování.

Jedním z významných ukazatelů je také počet uzavřených pojistných smluv. Z následující tabulky 25 lze vidět, že se jejich počet každoročně zvyšuje a v roce 2008 bylo uzavřeno celkem 24 887 744 pojistných smluv. Celkový počet je ještě dále rozdělen na odvětví životního a neživotního pojištění.

Tab. 25 Počet uzavřených pojistných smluv v letech 2006 – 2008

	2006	2007	2008
Celkem	22 524 205	23 873 187	24 887 744
životní pojištění	7 817 537	8 254 786	8 760 412
neživotní pojištění	14 706 668	15 618 401	16 127 332

Zdroj: výroční zpráva ČAP 2008, vlastní zpracování.

6 Porovnání českého a tureckého pojistného trhu

Turecký pojistný trh je v posledních letech jedním z nejrychleji se rozvíjejících odvětví. Historie pojišťovnictví se datuje od roku 1870. V tomto roce byly veškeré pojišťovací operace prováděny především zahraničními pojišťovnami.

První *Zákon č. 1149, o dozoru a dohledu nad činnostmi v pojišťovnictví* vznikl v roce 1927. Ještě v roce 2005 neexistoval zákon o pojišťovnictví a to vedlo k nesouladu se směrnicemi EU. Pokud jde o úmrtnost, která tvoří základ životního pojištění, v roce 2005 ještě neexistovala turecká úmrtnostní tabulka.

V současné době je v Turecku platný *Zákon č. 5684, o pojišťovnictví*, který nabyl účinnosti 1. 1. 2007 a přinesl nové normy na posílení struktury kapitálu, technických rezerv, alokaci aktiv pojišťoven a posílení dohledu.

Na tureckém pojistném trhu působí od roku 1975 Turecká asociace pojišťoven a zajišťoven. Tato asociace byla založena za účelem vývoje pojišťovací činnosti, posilování solidarity mezi pojišťovnami a odstranění nekalé soutěže mezi členy.

Historie českého pojišťovnictví je doložena od konce 17. století, tedy dříve než turecké pojišťovnictví. V současné době je v České republice platný *Zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví*, avšak od 1. 1. 2010 nabude účinnosti nový *Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví*.

Na českém pojistném trhu působí Česká asociace pojišťoven, která zahájila svou činnost k 1. lednu 1994. Jejím cílem je zastupovat, hájit a prosazovat zájmy členských pojišťoven a jejich zákazníků ve vztahu k orgánům státní správy, legislativě a dalším subjektům. Mezi další cíle patří také podpora zájmů českého pojistného trhu vůči EU, spolupráce se zahraničními institucemi a podpora rozvoje pojišťovnictví a českého pojistného trhu.

Dozorovým orgánem v odvětví pojišťovnictví je v České republice Česká národní banka a v Turecké republice ministerstvo financí.

Při analýze a hodnocení základních ukazatelů českého a tureckého pojistného trhu je nutné vzít v úvahu historickou, teritoriální, geografickou, ekonomickou, politickou a demografickou rozdílnost obou zemí.

Rozdílné hodnoty ukazatelů pojištěnosti v jednotlivých zemích jsou dány zároveň i těmito faktory: ekonomickou úrovní země, sociální politikou státu, tradicemi v přístupech ke krytí rizik. [2]

Jak již bylo zmíněno na začátku, pojistný trh je ovlivněn vnitřními i vnějšími faktory. Mezi vnější faktory, které pojistný trh ovlivňují, patří makroekonomické informace, jako je vývoj a objem hrubého domácího produktu, vývoj inflace a nezaměstnanost. Vzhledem k tomu, že se pojištění týká i lidí, je důležité se zabývat i informacemi o obyvatelstvu dané země. Mezi vnitřní faktory, které ovlivňují pojistný trh, patří pojišťovací a zajišťovací činnost, regulace pojistného trhu, zprostředkovatelská činnost a činnost asociace pojišťoven.

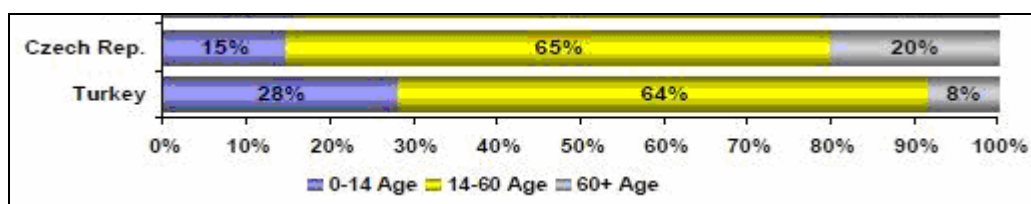
V následující tabulce 26 jsou uvedeny některé z výše uvedených faktorů. Tyto faktory ovlivňují pojistný trh, ale ovlivňují i úroveň pojištěnosti. Lze vidět velké rozdíly v jednotlivých ukazatelích. Počet obyvatel v Turecku je 6,8krát větší než v České republice. Rozloha je přibližně 9,9krát větší než v České republice. Pokud porovnáme hustotu zalidnění, tak ta je v České republice o 45,8 obyvatel na km² vyšší než v Turecké republice. Míra růstu hrubého domácího produktu v Turecku je 1,1 %, což je méně ve srovnání s Českou republikou, kde tato výše dosahuje 3,1 %. Pokud budu porovnávat míru inflace v roce 2008 pro Českou a Tureckou republiku, je patrné, že inflace v Turecku je značně vyšší a dosahuje 10,4 %. Česká republika v roce 2008 dosáhla 6,3 %. V Turecku dosáhla v roce 2008 míra nezaměstnanosti 11,2 %, což je více než v České republice, kde tato míra dosáhla 4,7 %.

Tab. 26 Faktory ovlivňující pojistný trh v roce 2008

	Turecká republika	Česká republika
Počet obyvatel (mil.)	71,5	10,5
Rozloha	780 580 km ²	78 887 km ²
Hustota zalidnění	86,2 ob./km ²	132 ob./km ²
Míra růstu HDP	1,1 %	3,1 %
Míra nezaměstnanosti	11,2 %	4,7 %
Míra inflace	10,4 %	6,3 %

Zdroj: Eurostat, ČSÚ, vlastní zpracování.

Pokud porovnáme věkové složení obyvatelstva v Turecké a České republice v obrázku 24, je patrné, že v Turecku převládá mladá generace, protože pouze 8 % tvoří lidé starší 60 let. V České republice tvoří tuto část 20 %. Lidé ve věkové skupině 14 – 60 let tvoří v Turecku 64 % a v České republice 65 %. Věková skupina 0 – 14 let je v Turecké republice zastoupena z 28 % a v České republice 15 %.

Obr. 24 Věkové složení populace v České a Turecké republice v roce 2008

Zdroj: Ministerstvo financí v Turecku, vlastní zpracování.

Tab. 27 Vybrané ukazatele tureckého a českého pojistného trhu v roce 2008

	Turecká republika	Česká republika
Právní forma pojišťovny	akciová společnost, družstvo	akciová společnost, družstvo
Právní forma zajišťovny	akciová společnost, družstvo	akciová společnost
Minimální výše základního kapitálu pojišťovny	TL 5 milionů (EUR 2,28 milionů) ¹⁶	<i>Životní pojištění :</i> Kč 90 000 000 (EUR 3,4 milionů) <i>Neživotní pojištění :</i> Kč 60 000 000-200 000 000 (EUR 2,3 – 7,6 miliónů) ¹⁷
Minimální výše základního kapitálu zajišťovny	není stanovena přesná výše	Kč 1 mld. (EUR 37, 8 miliónů)
Předepsané pojistné (v tis. EUR)		
<i>životní pojištění</i>	717 208	2 126 790
<i>neživotní pojištění</i>	4 642 887	3 033 775
Celkem	5 360 095	5 160 565
Předepsané pojistné na obyvatele (v EUR)		
<i>životní pojištění</i>	10,01	203,18
<i>neživotní pojištění</i>	65,98	289,83
Celkem	75,99	493,01
Pojištěnost (v %)		
<i>životní pojištění</i>	0,17	1,53
<i>neživotní pojištění</i>	1,07	2,18
Celkem	1,24	3,71
Podíl životního pojištění (v %)	13,38	41,21
Podíl neživotního pojištění (v %)	86,62	58,79
Počet pojišťoven	60	53
Počet zajišťoven	2 ¹⁸	1
Počet zaměstnanců	16 069	14 221
Počet pojistných smluv		
<i>životní pojištění</i>	7 515 924	8 760 412
<i>neživotní pojištění</i>	44 902 822	16 127 332
Celkem	52 418 746	24 887 744

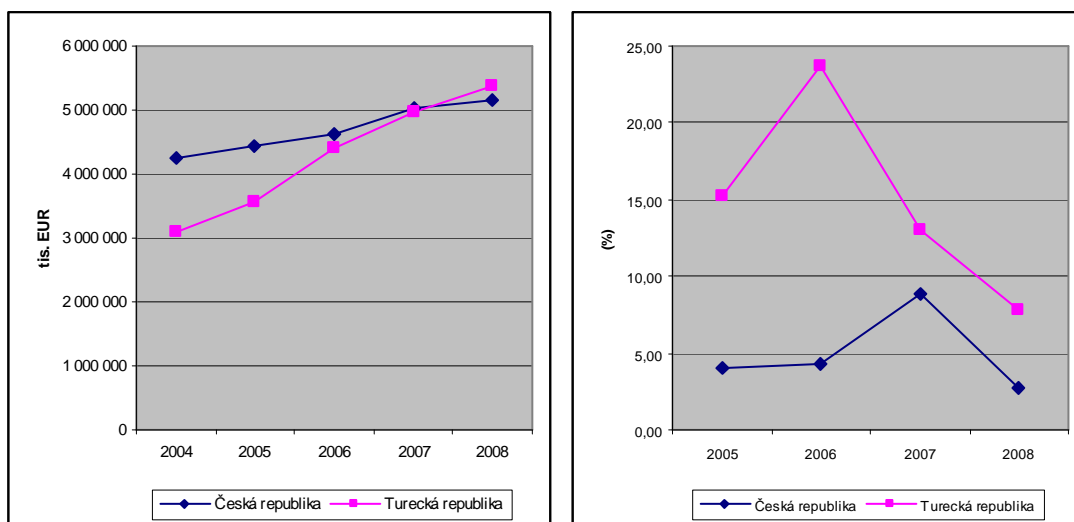
Zdroj: výroční zpráva ČAP, Výroční zpráva AIRCT 2008, zákony o pojišťovnictví, vlastní zpracování.

¹⁶ Při založení záleží na ministerstvu financí, základní kapitál je pouze orientační.

¹⁷ Podle druhu pojištění.

¹⁸ 1 zajišťovna nevykazuje žádnou činnost, takže prakticky existuje pouze 1 zajišťovna.

V tabulce 27 můžeme vidět porovnání vybraných ukazatelů na českém a tureckém pojistném trhu. Jak již bylo zmíněno výše, vzhledem k tomu, že je Česká republika a Turecká republika značně odlišná ve své struktuře, jsou i některé ukazatele značně odlišné.

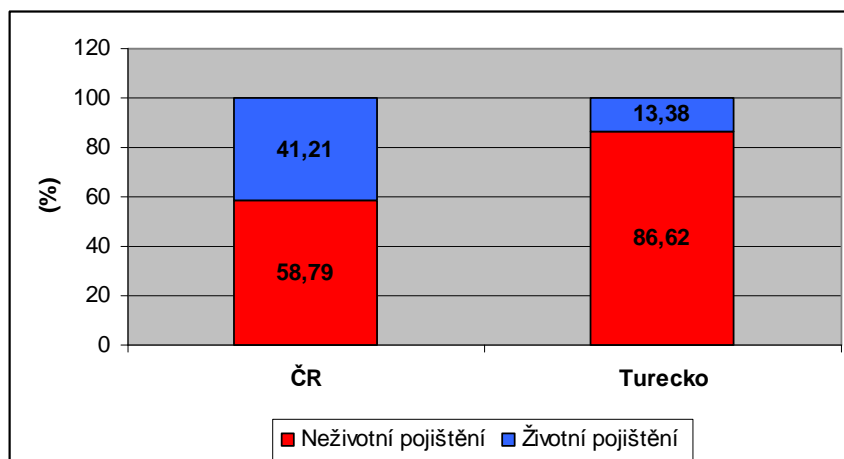

Obr. 25 Vývoj předepsaného pojistného (v tis. EUR) a jeho tempa růstu (v %) v letech 2005 – 2008 v České a Turecké republice

Zdroj: výroční zpráva ČAP, výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

Z obrázku 25 lze vidět, že si předepsané pojistné v posledních 5 letech udržovalo rostoucí tempo. V roce 2008 se obě země pohybovaly na podobné úrovni. Předepsané pojistné v Turecku však rostlo rychlejším tempem. Díky své rozloze, HDP i počtu obyvatel dosahuje Česká republika nižších hodnot. Největší tempo růstu zaznamenalo Turecko v roce 2006, kdy oproti roku 2005 vzrostlo předepsané pojistné o 23,68 %. V České republice byl tento růst největší v roce 2007, kdy oproti roku 2006 vzrostlo předepsané pojistné o 8,83 %.

Na následujícím obrázku 26 lze vidět porovnání České a Turecké republiky v podílu životního a neživotního pojistného na celkovém předepsaném pojistném v roce 2008. Jak v Turecké, tak v České republice převládá podíl neživotního pojištění. V Turecku je podíl neživotního pojištění o 27,83 % vyšší než v České republice.

Obr. 26 Podíl životního a neživotního pojistného na celkovém předepsaném pojistném v roce 2008

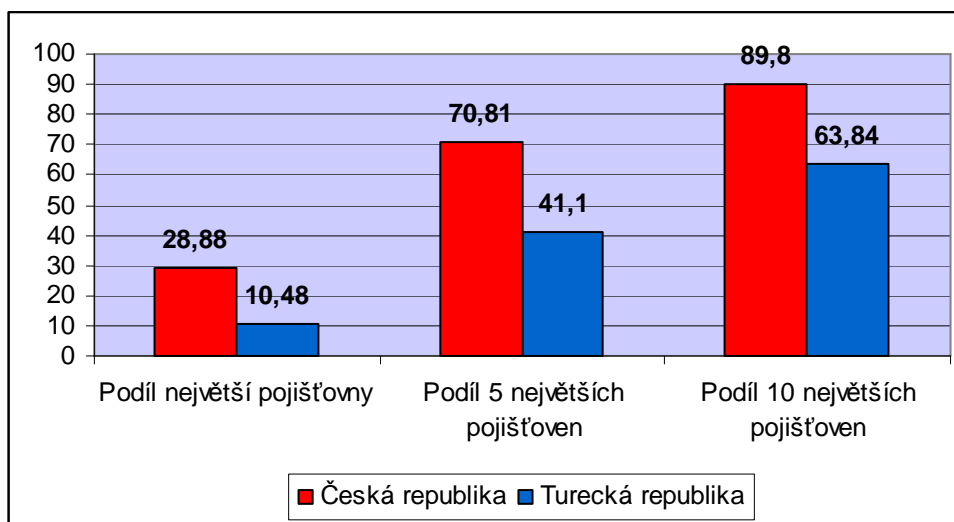
Zdroj: výroční zpráva ČAP, výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

Tab. 28 Pojišťovny v České a Turecké republice podle předepsaného pojistného a jejich koncentrace na pojistném trhu v roce 2008

Pojišťovny	Předepsané pojistné v mld. EUR	Tržní podíl v %
Turecká republika		
Axa	0,56	10,48
Anadolu	0,53	9,86
Allianz	0,41	7,69
České republika		
Česká pojišťovna	1,53	28,88
Kooperativa	1,16	21,97
Allianz	0,37	7,05

Zdroj: výroční zpráva ČAP, výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

V tabulce 28 lze vidět vybrané pojišťovny v České a Turecké republice podle předepsaného pojistného a jejich podílu na trhu. V České republice má největší podíl na trhu Česká pojišťovna a v Turecké republice pojišťovna Axa. Zajímavé je, že pojišťovna Allianz zaujímá třetí pozici jak v České republice, tak i v Turecké republice.

Obr. 27 Koncentrace pojistného trhu v roce 2008 (v %)

Zdroj: výroční zpráva ČAP, výroční zpráva AIRCT 2008, vlastní zpracování.

Na obrázku 27 lze vidět, že turecký i český pojistný trh jsou vysoce koncentrované, avšak český pojistný trh je koncentrovaný více. Tento stav je výsledkem historického vývoje. V roce 1945 došlo ke znárodnění přes 700 pojišťovacích útvarů, které působily na území tehdejšího Československa. V roce 1948 vznikla Československá pojišťovna, která působila jako jediná pojišťovací společnost až do roku 1968, kdy byly vytvořeny dva samostatné subjekty, Česká státní pojišťovna a Slovenská státní pojišťovna. Tento monopol se rozpadl v roce 1991 a od tohoto roku začaly vznikat díky nové právní úpravě další pojišťovací podniky. Podíl jediné pojišťovny, která působila na českém pojistném trhu se začal snižovat a dá se předpokládat, že se bude snižovat i nadále.

Závěr

Podle Evropského pojišťovacího výboru je Turecko rozvinutou zemí, která je klasifikována jako nově industrializovaná. Vzhledem k velikosti HDP je 16. největší ekonomikou na světě. Velkým problémem v posledních letech je stínová ekonomika, která má negativní dopad na ekonomický růst.

Díky své poloze, náboženství a politické situaci je ve smyslu Evropské unie jednou z nejkomplicovanější zemí. Pokud by vstoupila do Evropské unie, stala by se po Německu druhou nejlidnatější a nejsilnější zemí, a proto také existuje mnoho argumentů proti vstupu Turecka do Evropské unie. Turecká republika je členem mnoha světových organizací. Je zakládajícím členem Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj a je dále členem například Organizace spojených národů, Světové obchodní organizace a Mezinárodního měnového fondu.

Ačkoli je pojišťovnictví v posledních letech jedním z nejrychleji se rozvíjejících odvětví v Turecku, nepatří mezi nejvýznamnější trhy v evropském a celosvětovém měřítku. Jednou z událostí, která významně ovlivnila pojišťovnictví, bylo zahájení přístupových jednání o vstupu Turecké republiky do Evropské unie v říjnu 2005. Díky povinnosti harmonizovat legislativu, ke které přispěla právě Evropská unie, byl dlouho diskutovaný zákon o pojišťovnictví znovu zařazen do jednání.

Turecký pojistný trh zaznamenal v posledních pěti letech rostoucí vývoj na celkovém předepsaném pojistném. Největší tempo růstu zaznamenal v roce 2006, od tohoto roku už nárůst dosahoval hodnot nižších. Neživotní pojištění zaujímá oproti životnímu pojištění většinový podíl z celkového předepsaného pojistného a je prodáváno zejména prostřednictvím pojišťovacích agentů. Nejčastějším druhem neživotního pojištění z hlediska počtu uzavřených pojistných smluv je Odpovědnostní pojištění za škody při provozu vozidel. Na druhé straně životní pojištění je na tureckém pojistném trhu prodáváno nejvíce prostřednictvím bank.

Existují velké rozdíly mezi Českou a Tureckou republikou, které jsou způsobeny zejména ekonomickou úrovní země, sociální politikou státu a tradicemi v přístupech ke krytí rizik.

Turecká republika je země, která není zasažena populačním stárnutím jako právě Česká republika. Převažuje zde mladá generace, což má pro stárnoucí Evropu pozitivní význam a pojišťovnictví má tak značný potenciál. Mladá populace nevyvíjí tlak na systémy důchodové a zdravotní péče, což vidím jako značné pozitivum.

V obou zemích převládá podíl předepsaného pojistného na neživotním pojištění, avšak v Turecké republice je tento podíl vyšší. Vzhledem k počtu obyvatel, který je v Turecké republice přibližně sedmkrát větší, by se dalo předpokládat, že bude celková velikost předepsaného pojistného v Turecké republice vyšší, k čemuž ale došlo z hlediska vývoje až v roce 2008. Celkové předepsané pojistné na obyvatele bylo v roce 2008 v Turecké republice přibližně 6,5krát nižší než v České republice. Z ukazatele pojištěnosti vyplývá, že turecký pojistný trh není ve srovnání s Českou republikou tolik nasycen. Na českém pojistném trhu zaujímá 10 největších pojišťoven větší podíl než na tureckém pojistném trhu a trh je tak více koncentrovaný. Příčinou je historický vývoj českého pojišťovnictví.

Současná tendence nastolená na tureckém pojistném trhu bude pravděpodobně pokračovat. Pojistitelé se budou stále více orientovat na potřeby klientů. Měli by se zaměřit na analýzu potřeb klientů a komplexní řešení jejich finanční situace. Vzhledem k tomu, že je turecký pojistný trh nasycen méně než je tomu v České republice, mají pojistitelé větší šanci s uplatněním na trhu. Uspěje ten prodejce, a tím pádem i pojistitel, který nabídne lepší servis. Vzhledem ke zvyšující se míře rizik, budou potenciální klienti stále více využívat k jejich transferu komerční pojišťovny. Především v souvislosti s nutností vytvořit si dlouhodobé finanční rezervy i nadále poroste význam životního pojištění.

Vybrané téma diplomové práce o tureckém pojistném trhu se mi během jeho zpracování stalo výzvou, protože problematika o takto ne příliš známém pojistném trhu nebyla dosud v českém jazyce vypracována a publikována. Velkým přínosem pro mě bylo i to, že jsem mohla jednotlivé části své diplomové práce konzultovat přímo v Turecku na tamní univerzitě s místními učiteli a lidmi. Většina publikací mé práce jsou zahraniční internetové zdroje, které mi zpracování nijak neulehčilo, avšak tyto překlady odborných článků mi byly odborným i profesním přínosem ve smyslu dalšího zdokonalování jazykových znalostí. To, že jsem mohla být při psaní své diplomové práce v zahraničí, mi rozhodně otevřelo obzory a psaní práce proto nebylo jen nutností, ale i zajímavostí.

Seznam použité literatury

Knižní publikace

- [1] ČEJKOVÁ, V. *Pojistný trh*. 1. vyd. Praha: Grada, 2002. 120 s. ISBN 80-247-0137-5.
- [2] DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2003. ISBN 80-86119-67-X.
- [3] DUYMAZ, S. *Turkey 2000*. 1st. ed. , Istanbul: Uçar Grafik San. ve Tic. LTD, 2000. 509 pgs. ISBN 19 2537-1.
- [4] FASSMANN, M. *Stínová ekonomika*. 1. vyd. Praha: Sondy, 2002. 107 s. ISBN 80- 86809-03-X.
- [5] GOTTSCHLICH J. a ZAPTCIOGLU D. *Turecko*. 5. vyd. Ostfildern: Mairdumont, 2008. 131 s. ISBN 978-3-8297-6584-8.
- [6] JANOŠTÍKOVÁ, B. *Za kouzlem Turecka*. 1. vyd. Praha: vydáno vlastním nákladem, 2007. 104 s. ISBN 978-80-239-8873-4.
- [7] LIŠKA, V. a kolektiv. *Makroekonomie*. 1. vyd. Praha: Profesional Publishing, 2002. ISBN 80-86419-27-4.
- [8] ŠARADÍN, P. a TUNKROVÁ, L. *Turecko a Evropská unie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 153 s. ISBN 978-80-244-1875-9.

Výroční zprávy

- [9] *Association of Insurance and Reinsurance Companies of Turkey. Annual Report 2008* [online]. [cit. 15.10.2009]. Dostupné z: <http://eng.tsrsb.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=173>.
- [10] *Česká asociace pojišťoven. Výroční zpráva 2004–2008* [online]. [cit. 10.11.2009]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/Zpravy.aspx?list=DOKUMENTY_01&zobrazeni=pro+web+V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD+zpr%C3%A1vy>.

Acrobat Reader Documents

- [11] *University of Belgrade* [online]. [cit. 10.9. 2009]. Dostupné z: <http://ea.ekof.bg.ac.yu/pdf/173/2_1%20Shadow%20Economy.pdf>.
- [12] *Organisation for Economic Co-operation and Development* [online]. [cit. 10.9. 2009]. Dostupné z: <<http://www.oecd.org/dataoecd/26/55/41797022.pdf>>.
- [13] *Central Intelligence Agency* [online]. [cit. 17.10. 2009]. Dostupné z: <http://www.cia.eu/uploads/DocumentsLibrary/documents/1201184486_the-european-motor-insurance-market.pdf>.
- [14] *Insurance law* [online]. [cit. 12.10. 2009]. Dostupné z: <http://eng.tsrsb.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=210>.
- [15] *Association of the Insurance and Reinsurance Companies of Turkey* [online]. [cit. 25.10. 2009]. Dostupné z: <[http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb_eng/Statistics/Turkish+Insurance+Sector+Statistics/exII 2008.htm](http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb_eng/Statistics/Turkish+Insurance+Sector+Statistics/exII%202008.htm)>.

[16] *Undersecretariat of Treasury* [online]. [cit. 25.10. 2009]. Dostupné z:
<<http://www.treasury.gov.tr/irj/go/km/docs/documents/Treasury%20Web/Statistics/Annual/IV-%20Sigortacilik/SGM.xls>>.

Internetové stránky

[17] *EUROSTAT* [online]. [cit. 8.9. 2009]. Dostupné z:
<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tps00001&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>>.

[18] *TURKSTAT* [online]. [cit. 8.9. 2009].
Dostupné z: <<http://www.turkstat.gov.tr/SagMenu/gunceleng/guncelEn.xml>>.

[19] *Komerční banka* [online]. [cit. 15.10. 2009]. Dostupné z:
<<http://www.kb.cz/NASA/rateList/SRVRate>>.

[20] *Business info* [online]. [cit. 20.9. 2009]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/podrobnevyhledavani/?cat=0&srch_keyw=Turecko>.

[21] *Association of Insurance and Reinsurance Companies of Turkey* [online].
[cit. 5.11. 2009]. Dostupné z: <http://eng.tsrbs.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=173>.

[22] *E Book Mall* [online]. [cit. 30.10. 2009]. Dostupné z:
<<http://ebooks.ebookmall.com/title/earthquake-insurance-in-turkey-history-of-the-turkish-catastrophe-insurance-pool-gurenko-lester-mahul-ebooks.htm>>.

[23] *All about Turkey* [online]. [cit. 30.11. 2009]. Dostupné z:
<<http://www.allaboutturkey.com/anayasa.htm>>.

- [24] *EU 2009* [online]. [cit. 12.9. 2009]. Dostupné z: <http://eu2009.cz/en/news-and-documents/news/*kopie-1:-the-czech-presidency-works-until-very-last-day-26648/>.
- [25] *Business info* [online]. [cit. 14.9. 2009]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-ocekavany-vyvoj-v-teritoriu/10/1000802/>>.
- [26] *Central Intelligence Agency* [online]. [cit. 27.9. 2009]. Dostupné z: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-worldfactbook/geos/tu.html>>.
- [27] *EUROSTAT* [online]. [cit. 27.9. 2009]. Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb020>>.
- [28] *IHNED* [online]. [cit. 27.9. 2009]. Dostupné z: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-37641230-hdp-turecka-klesa-vice-nez-se-cekalo-o-13-8-procenta>>.
- [29] *Europeum* [online]. [cit. 28.9. 2009]. Dostupné z: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=535>.
- [30] *Business info* [online]. [cit. 28.9. 2009]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/podrobne-vyhledavani/?cat=0&srch_keyw=Turecko>.
- [31] *Atllanka* [online]. [cit. 28.9. 2009]. Dostupné z: <<http://www.atllanka.net/index.php?text=54-turecko-do-evropy-nepatri>>.
- [32] *Vztahy Turecka a Arménie* [online]. [cit. 30.9. 2009]. Dostupné z: <http://turecko-armenie.blogspot.com/2008_10_01_archive.html>.
- [33] *Centrum* [online]. [cit. 30.9. 2009]. Dostupné z: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/blizky-vychod/clanek.phtml?id=516681>>.

- [34] *Reflex* [online]. [cit. 30.9. 2009]. Dostupné z:
<<http://www.reflex.cz/Clanek21966.html>>.
- [35] *Undersecretariat of Treasury* [online]. [cit. 5.10. 2009]. Dostupné z:
<http://www.treasury.gov.tr/irj/portal/anonymous?guest_user=treasury>.
- [36] *IFLR* [online]. [cit. 5.10. 2009]. Dostupné z:
<<http://www.iflr1000.com/LegislationGuide/140/The-new-Insurance-Law.html>>.
- [37] *Association of the Insurance and Reinsurance Companies of Turkey* [online].
[cit. 10.10. 2009]. Dostupné z:
<http://www.tsrbs.org.tr/tsrbs_eng/theAssociation/MemberCompanies/>.
- [38] *Undersecretariat of Treasury* [online]. [cit. 25.10. 2009]. Dostupné z:
<<http://www.treasury.gov.tr/irj/portal/anonymous?NavigationTarget=navurl://88d1417e5ad0aae5098fc2bb7bd22767&InitialNodeFirstLevel=true>>.
- [39] *Sociální politika* [online]. [cit. 12.11. 2009]. Dostupné z: <<http://politika-socialna.blogspot.com/2008/10/sazby-socilneho-pojitn.html>>.
- [40] *Pacific Prime* [online]. [cit. 12.11. 2009]. Dostupné z:
<<http://www.pacificprime.com/countries/turkey/news.php>>.
- [41] *Česká národní banka* [online]. [cit. 13.11. 2009]. Dostupné z:
<www.cnb.cz/cs/legislative/leg_pojistovny/>.
- [42] *Evropský pojišťovací výbor* [online]. [cit. 30.10.2009]. Dostupné z:
<<http://www.cea.eu/index.php?page=european-insurance-in-figures>>.
- [43] *SFINANCE* [online]. [cit. 5.12.2009]. Dostupné z:
<<http://www.sfinance.cz/osobni-finance/informace/duchodovy-system/tri-pilire-systemu/>>.

Seznam příloh

PŘÍLOHA 1 – Seznam pojišťoven a zajišťoven na tureckém pojistném trhu v roce 2008;

4 strany.

PŘÍLOHA 1 – Seznam pojišťoven a zajišťoven na tureckém pojistném trhu v roce 2008

Zajišťovny

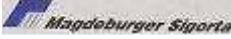

	ARTI REASÜRANS A.Ş.	www.artire.com.tr
	MİLLİ REASÜRANS T.A.Ş.	www.millire.com.tr

Pojišťovny

	Acibadem Sağlık ve Hayat Sigorta A.Ş.	www.acibademsigorta.com.tr
	Aksigorta A.Ş.	www.aksigorta.com.tr
	Aig Sigorta A.Ş.	www.aig.com
	American Life Hayat Sigorta A.Ş.	www.alico-measa.com
	Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi	www.anadolusigorta.com.tr
	Anadolu Hayat Emeklilik A.Ş.	www.anadoluhayat.com.tr
	Ankara Anonim Türk Sigorta Şirketi	www.ankarasigorta.com.tr
	Ankara Emeklilik A.Ş.	www.ankaraemeklilik.com.tr
	Axa Oyak Sigorta A.Ş.	www.axaoyaksigorta.com.tr
	Axa Oyak Hayat Sigorta A.Ş.	www.axaoyak.com.tr

	Aviva Sigorta A.Ş.	www.avivasigorta.com.tr
	AvivaSa Hayat ve Emeklilik A.Ş.	www.aviva.com.tr
	Atradius Credit Insurance N.V. Türkiye İstanbul Şubesi	http://global.atradius.com/
	Başak Sigorta A.Ş.	www.basak.com.tr
	Başak Groupama Emeklilik A.Ş.	www.basakemeklilik.com.tr
	Batı Sigorta A.Ş.	www.batisigorta.com.tr
	Birlik Sigorta A.Ş.	www.birliksigorta.com.tr
	Birlik Hayat Sigorta A.Ş.	www.birlikhayatsigorta.com.tr
	Cardif Hayat Sigorta A.Ş.	www.cardif.com.tr
	Cardif Sigorta A.Ş.	www.cardif.com.tr
	Civ Hayat Sigorta A.Ş.	
	Coface Sigorta A.Ş.	www.coface.com
	Demir Sigorta A.Ş.	www.demirsigorta.com.tr
	Demir Hayat Sigorta A.Ş.	www.demirhayat.com.tr
	Eureko Sigorta A.Ş.	www.garanti-sigorta.com.tr
	Fortis Emeklilik ve Hayat A.Ş.	www.fortisemeklilik.com.tr
	Fiba Sigorta A.Ş.	www.finanssigorta.com.tr

	Garanti Emeklilik ve Hayat A.Ş.	www.garantiemeklilik.com.tr
	Genel Yaşam Sigorta A.Ş.	www.genelyasam.com.tr
	Generali Sigorta A.Ş.	www.generali.com.tr
	Global Hayat Sigorta A.Ş.	www.globalhayat.com.tr
	Güneş Sigorta A.Ş.	www.gunessigorta.com.tr
	Güven Sigorta T.A.Ş.	www.guvenSIGORTA.com.tr
	Güven Hayat Sigorta A.Ş.	www.guvenhayat.com.tr
	Hür Sigorta A.Ş.	www.hursigorta.com.tr
	Inter Sigorta A.Ş.	-
	Işık Sigorta A.Ş.	www.isiksigorta.com
	Hdi Sigorta A.Ş.	www.hdisigorta.com.tr
	Ergoİsviçre Sigorta A.Ş.	www.ergoisvire.com.tr
	Ergoİsviçre Hayat Sigorta A.Ş.	www.isvirehayat.com.tr
	Koç Allianz Sigorta A.Ş.	www.kocallianz.com.tr
	Koç Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş.	www.kocallianz.com.tr

	Liberty Sigorta A.Ş.	www.libertysigorta.com.tr
	Magdeburger Sigorta A.Ş.	-
	Merkez Sigorta A.Ş.	www.merkezsigorta.com
	New Life Yaşam Sigorta A.Ş.	www.nly.com.tr
	Ray Sigorta A.Ş.	www.raysigorta.com.tr
	Rumeli Sigorta A.Ş.	-
	Rumeli Hayat Sigorta A.Ş.	-
	Teb Sigorta A.Ş.	www.tebsigorta.com.tr
	Ticaret Sigorta A.Ş.	www.ticaretisigorta.com.tr
	T.Genel Sigorta A.Ş.	www.genelsigorta.com
	Türk Nippon Sigorta A.Ş.	www.turknippon.com.tr
	Toprak Sigorta A.Ş.	www.topraksigorta.com.tr
	Vakıf Emeklilik A.Ş.	www.vakifemeklilik.com.tr
	Yapı Kredi Sigorta A.Ş.	www.yksigorta.com.tr
	Yapı Kredi Emeklilik A.Ş.	www.ykemeklilik.com